

INTRA NOS

Cornélie Noordwal

INTRA NOS

Een familieroman

Met een nawoord en annotaties
van Wim Tigges

Den Haag
2024

Intra Nos verscheen voor het eerst in 1902, bij A.W. Bruna & Zoon te Utrecht

2e druk 1904

3e druk 1907

4e druk 1910

5e druk 1913

6e druk 1918

7e druk 1925

De tekst is voor de huidige uitgave niet ingekort of hertaald, en alleen herspeld

Bewerking, nawoord en annotaties: Wim Tigges

Coverontwerp: Tysger Boelens

ISBN: 978-946492822-8

© 2024 Wim Tigges

INHOUD

Belangrijkste personages	6
1. Iris	7
2. En nog eens Iris	16
3. Op Jonggezellenoord	25
4. De Benjamin	39
5. Jessies avondje	47
6. Richard	66
7. Een avontuur van Antje	78
8. Phils morgenbezoek; Richards overpeinzingen	91
9. Richards opdracht aan Olivier, die Eulalie dodelijk beledigt	104
10. Olivier kwijt zich van zijn taak	115
11. Phil krijgt een invitatie. Overdenkingen van Con	135
12. Richard ontvangt bezoek. Mevrouw van Rhenen eveneens	150
13. Olivier en Betsy dragen bij tot de genoegens van de avond	164
14. Gasten voor Phil en ondervindingen voor Jessie	181
15. Een brief van Iris	195
16. Jessies trouwfeest...	203
17. Olivier zet zijn onderricht voort	212
18. Phil verrast familie en vrienden en Olivier bekwaamt zich in de tale Kanaäns	230
19. De jonggetrouwdeden	244
20. Trachtend, trachtend te vergeten	248
21. Weer thuis	264
22. Onaangenaamheden met Con	270
23. Phil krijgt enige ondervinding uitgevers betreffend	278
24. Kern beroemt zich op zijn principes	287
25. De firma Linkhorst	292
26. Een brief met grijs lak voor Con	297
27. Phil speelt voor pleegzuster en verrast een jongeling	306
28. De crisis voor Con	313
29. De crisis voor Iris	324
30. Finis	332
Den Haag in 1904	344
Nawoord en verantwoording	345
Annotaties	353

BELANGRIJKSTE PERSONAGES

Iris van Rhenen (21), houdt van Richard Wybrandts, die haar liefde niet beantwoordt

De heer van Rhenen, architect-ingenieur, haar vader

Mevrouw van Rhenen, haar moeder

Jaantje, hun dienstbode

Luitenant Rolle, bewonderaar van Iris

Richard (Riegard, Rieg, Ritchie) Wybrandts (29), werkzaam in een wijnhandel als kostwinner van een ouderloos Haags-Indisch gezin, dat verder bestaat uit:

Agnes (Jessie, Jess) Wybrandts (26), huisvrouw

Constant (Con) Wybrandts (25), notarisklerk

Rosalie (Ro) Wybrandts (23), onderwijzeres

Philippine (Phil, Phillie) Wybrandts (19), schrijfster

Grace (Greessie, Grienie) Wybrandts (12), scholiere

Antje, hun dienstbode

Marinus Collard, een neef van de Wybrandtsen

Mevrouw Meulemans, een kennis van de Wybrandtsen

Betsy Meulemans, haar dochter, verliefd op Constant Wybrandts

Olivier Bronner (25), doctor in de letteren, huisvriend van de Wybrandtsen

Mevrouw Bronner, zijn moeder

Lien Bronner (30), zijn ongehuwde zuster, verliefd op Richard Wybrandts

Koba Bronner (16), een inwonend nichtje

Geertje, hun dienstbode

Gualtherus (Gual) Kern, tweede luitenant infanterie, Jessie Wybrandts' verloofde, later haar echtgenoot

Mevrouw Kern (*die Kernmutter*), Guals moeder

Voor verklaringen van literaire, muzikale en lokale verwijzingen, technische termen en vreemdtaalige woorden en frasen, in de tekst aangegeven met •, wordt de lezer verwezen naar de achterin dit boek opgenomen annotaties.

EERSTE HOOFDSTUK

Iris

Zij stond in haar kamer, hel van morgenzon, voor haar overladen toilettafel, en haar losse witte kapmantel omgolfde haar als een •peplos. Met een tikje van haar roosnagelige wijsvinger tipte zij de spiegel wat op en schouwde haar gezichtje, nog koel roze van wassen, in het waterklaar ovaal met zijn tot vonkelend zilver ingesneden rand. Zij knikte zich blij toe, zodat de lokjes om haar voorhoofd jolig wuifden in fijne vochtige kruiving. Toen keek zij even beschaamd om, de onderlip bijtend intrekend als een kind. Maar haar glimlach brak weer door, oplichtend haar trekken. Zij vond zich mooi vanmorgen. Niet mooi van een regelmatige Griekinnenschoonheid, recht van neus, streng belijnd, maar bekoorlijk als een frisse •najade. Zij keek haar ogen aan; zij staarden haar tegen, groot, blauw van het blauw der campanula's. Zij kneep ze half toe, en schalks teder kwijnden zij door onder het donker der luikende pinkers. Toen hief zij langzaam de weekwitte lid-schelp en liet koketterie in een straal flitsen tegen het spiegelvlak dat kaatste, steeds kaatste. Zij speelde een beetje met haar ogen, zoals ze dikwijls speelde met heur haren, haar handen.

Blauwpaarse klokjes, wijd vaneen, met Engelse naïeveteit, keken haar ogen nu uit onder het felwitte voorhoofd, dat ze overboogde met rosse brauwen. Want zij was rossig en opvallend blank, met flauw gouden sprenkeling van zonnevlekjes over haar kort wijd spalkend neusje, en even sluiertippend de zachte ronding harer wangen. Haar mond was rood en wat wijd, de te korte bovenlip trok zich moeilijk sluitend op tegen de smalle witte tanden, waaronder puilde de volle onderlip, die een weinig afstand ook. Een beslist Engelse mond had Iris.

Zij liefkoosde zich weer in een glimlach, en zag met welgevallen de kuiltjes poezel diepen in haar wangen. Haar kin was gekloofd door een mollig putje. Kuiltjes poezelden ook in de geledingen harer lange blanke handen, en in haar ellebogen, die zij plots ophief, in wild gebaar de voorarmen buigend, zodat de wijde mouwen van haar kapmantel terugsloegen met gefladder van blanke wieken. Zij strengelde de handen achter de nek ineen, en vond zich gratielijk: een godin.

Haar ogenblauw look op in vreugde. 'Hij moest me zo eens zien, zou ik dan indruk op hem maken?' peinsde zij halffluid. En in het spiegelklaar zag ze de roze bloes op haar wangen breed uitdonkeren tot karmozijn, gelijk een knop die breekt in het licht ontkrult de gloeiende blaadjes.

'Ik ben afschuwelijk gekapt!' oversleurde zij woest in proza de poëzie haars harten. Haar vingers grepen bits in de geelrosse weelde heurer haren, aan haar kruin geknoest in Griekse knoop, en rukten uit de spelden van schildpad. Toen vielen de tressen lang om haar heen, en zij hulde zich erin als in een hoofdsjaal, ze strikkend onder haar kin tot een roodgouden kapje, waar haar gezicht uitkeek als

dat van een grote baby. Zij proestte even om haar eigen nonsens en schold zich voor idioot.

‘Waarom span ik me zo in voor hem, want ‘t is allemaal voor hem, nota bene. En hij ziet me toch niet, hij ziet me nooit. Iris van Rhenen, je bent gek. Hij vindt me ook gek, hij... hij is zo prozaïsch en praktisch en verstandig... en ‘t meest in zijn zwijgen... en ik hou van hem, ik hou van hem.’ Zij zag in de spiegel een grote droefheid haar wezen overduisteren; haar blauwe appels doften achter tranennat; haar lippen beefden en trokken omlaag aan de hoeken. Twee grote druppels plas-ten neer op de rug van haar borstel. ‘Kom!’ met een zwaai hief zij de borstel op, ‘ik krijg vanmorgen nooit gedaan. Waarom moest hij in mijn leven komen, akelige, nare, stugge, zwarte man, klomp ijs...’

Wederom greep haar rechterhand de rosse tressen, trok ze omhoog zodat zij zwaaiden als vlammen van een fakkel, en drong ze toen in een hoefijzer haar kruin op, uittrekkend de golven boven haar voorhoofd, die ertegen bolden. Toen stak ze er een schildpadden pijl schuin door, en in haar leefden de gedachten, sprankelden de gedachten, met nu en dan een woord half luid naar buiten: ‘Zo staat ‘t me toch nog ‘t beste, •*ça va mon genre de beauté*, ik zie er ook zo kinderachtig uit als ik ‘t laag draag. Als hij eens zei: “draag ‘t laag,” zou ik ‘t dan doen? Verbeeld je *hij*... net of hij ooit ziet hoe ik gekapt ben, en zich ermee zou bemoeien als hij ‘t zag. ‘t Wandelend raadsel.

‘Wat zal ik aantrekken voor de morgen? Lichtblauwe peignoir... och ja, goed genoeg om in rond te fladderen. Ik voel me vanmorgen ook in een weke artistieke stemming, en helemaal niet geschikt voor een stijve gekartonneerde Engelse blouse met hoge boord en das, volgens mama ‘t meest comme il faut voor jonge meisjes ‘s morgens. *Ik* ben niet jong, ik ben al bar oud... eenentwintig: ik schaam me ‘t mezelf te bekennen dat ik al eenentwintig ben. En toch zei ik tegen *hem* ronduit: ik ben eenentwintig. En hij viel er niet van omver. Hij is nooit over iets verbaasd, “zelfs al waait ‘t dak boven zijn hoofd weg,” zegt Phil.

‘Daar gaat de ontbijtbl, en ik moet thee schenken. Gelukkig fleur ik altijd weer gauw op, want ‘t zou vreselijk zijn als mama en papa zien zouden dat ik gehuild had. Iris huilen? Iris huilt nooit... Iris láchht altijd. Ze moesten me maar eens zien hier. Gek, dat ik altijd in de spiegel moet gaan kijken als ik huil... om ‘t effect? Nou, een mooi effect is ‘t niet. Maar ik wil me toch wel eens graag lelijk zien ook... ‘t Is interessant om jezelf lelijk te zien, en te weten dat je weer mooi kunt worden als je wilt. Ik vond ‘t altijd zo heerlijk lelijke gezichten te trekken. En als ik lelijk wás? Och, maar ik zou ‘t niet weten, ik zou me niet lelijk vinden, natuurlijk niet. Als lelijke mensen wisten dat ze zo lelijk zijn als anderen je vinden, zou er voor hen geen doorkomen aan zijn. Maar ik ben blij dat ik mooi ben.

‘Ofschoon, wat geeft ‘t eigenlijk? Richard Wybrandts houdt toch niet van me... en dat is voor mij de kwestie. Verbeeld je dat er in de *Rotterdammer* en *Vaderland* stond: “Getrouwd: Richard Wybrandts en Iris van Rhenen.” Ik voel me dólróód worden van schaamte omdat ik eraan durf denken. En dan erónder: “De heer en mevrouw Wybrandts-van Rhenen bedanken voor de bewijzen van belangstelling

bij hun huwelijk ondervonden." *Kind*, hou je toch *stil*, je bent *gek*. Je mag 't *nóóit* meer denken, zo schandelijk en zo onmogelijk is 't. *Schandelijk-onmogelijk!* En dan kaartjes... ook *zó*, natuurlijk: "de heer en mevrouw *Wybrandts-van Rhenen*." Knijp je lippen nou maar *vást* opeen, anders schiet er nog wat uit.'

Zij kreeg haar peignoir uit de kast, en deed het teerblauw kasjmier in een gedoken massa neerploffen op haar schouders. Zij rukte haar roodblonde hoofd erdoor, dat 't plots eruitkeek; stak haar armen in het glijdend zacht der wijde gevoerde mouwen. Zij stond nu, kleine slanke blauwe gestalte, in het soepel kleed, dat los-schuin oversloeg, vast met een haakje en trensje hier en daar. Een grote ronde matrozenkraag, belijnd met zwart fluweel, uitvloeiend in romige kant, liet haar hals in zijn stevig ronde curven mollig bloot. Een hals bijna te massief voor het teer modélé van haar wat kinderlijke figuur... 'Dág, dag gekke!' knikte ze zich ten afscheid in de spiegel. Toen ging ze langzaam, bedachtzaam de kamer uit, de deur half openlatend in een tocht tegen de open ramen; een waaiende tocht, want frisse lucht was haar evenals licht een levensbehoefte. Haar hart moest zich uiten in een melodie die haar naar de lippen steeg. In Mozart moest haar hart zich uiten:

• *Mon coeur soupire*
La nuit, le jour.
Qui peut me dire
Si c'est d'amour.

Eerst zong ze niet-durvend, ingehouden, de klanken nog smorend van de schuchtere verzuchting. Maar *tóén*, in een wilde opwelling, een woest braveren van alles en iedereen, scheurde ze, ook tegen beter muzikaal weten in, het fijnlieve web en gooide in gillen de eindherhaling door de witte ruimte der bovengang: '*Qui peut me di-i-re-e si c'est d'amour!?*' En ze antwoordde zichzelf in snel gefluister: '*Si si, c'est d'amour!*' Ze haalde de schouder omhoog en nam het blauw van haar korte sleep op. Zij hield van slepen, ze maakten haar groter. En haar blik streelde in voldoening haar voetjes in goudleren pantoffeltjes, die trappendalend op elke trede zonken in het dik Deventers der donkerrode lopers. Maar haar lied riep haar weer, en half spottende vervolgde zij:

A ma marraine
Si je l'osais
Ma vive peine
Raconterais.

En schik krijgend in het volle georgel der tonen die eruit wilden vanmorgen, niet overfloersd door de heesheid van dikwijls:

Si je m'avance
Pour lui parler

*Mon coeur d'avance
Va se troubler.*

Toen draaide zij de deur der eetkamer open en keek verbaasd, want dit gewoonlijk in koele schemer gehouden vertrek bood iets van het ongeordende uit de schoonmaaktijd. Weggeschoven waren kanten- en overgordijnen. Het licht stroomde uit de groene zonnetuin neer van de wijde gulp blauwe lucht, schitterfel door het glazene der open serre, en zijdige stralen schoten naar binnen, flitsend tegen kristal, porselein en de leren stoelen, die daar plots stonden als naakt, met valse lichtvegen in hun wijnrode glanzing, verzwart aan de hoeken. Iris, blij met elke omwenteling in de gewone staat van zaken, lachte verrast, de handen heffend in een klapje. 'O, iets voor mama! Maar papa, wie heeft 't hier zo geweldig licht gemaakt?' Zij vond dat haar vader opkeek met een gezicht alsof hij een kwajongensstreek begaan had tegenover haar ordeliëvende moeder.

'Ik, freule; je moeder zit ook eeuwig in het donker.' Toen, als bevreesd voor opmerkingen van zijn vrouw, wie hij liefst in alles toef: 'Je kunt 't wel een beetje temperen, zo niet.' Iris trok aan een koord, de paren gordijnen schoven bijeen, schaduw viel over de helle brutale plekken; de kamer schikte zich in de haar eigen belichtingen. Toen boog Iris haar rosse hoofd naar haar vaders kale schedel, die in gepolijst vlees, elpenbeen aanblonk tegen een dikke ronding bronsbruin haar, en Iris drukte even haar lippen tegen de rand van zijn oor in een 'muggenzoentje.' 'Morgen, heer vader.' Hij knikte, zonder op te zien uit een politiek overzicht waar ze hem vanaf haalde; de courant in wijduitslaande bladen voor hem uit, als een tochtscherm overeind op de gekruiste knieën, vastgehouden in zijn slanke witte vingers, met grote bloedrode zegelring aan rechterpink.

Hij was een korte, magere, droog uitziende man, Iris' vader, met iets correct-militairs in houding en doen, ofschoon hij architect-ingenieur was. Hij droeg altijd een stijve sneeuw witte boord, gedrukt tegen de sterk uitstekende halsspieren. Zijn staalgrauw oog blikte goedig of flikkerde met iets van guitigheid in de ogen van vrouw, dochter en kennissen, zo in 't dagelijks verkeer, onder het praten der gewone dingetjes. Een man, een échte man, hield er bij hem drie soorten van discours op na: huiskamer- en leuterpraatjes voor dames, jonge en oude; sociëteitspraatjes, zo'n beetje over nieuws van de dag, niet wars van het schuine der heren; ernstige, bijna vroom-ernstige, doeltreffende korte gesprekken met collega's over je vak, je eigenlijke element, je leven. Iris, die hem wel eens thee bracht in zijn studeerkamer met een vakman tegenover hem, zag hem dan een volkomen ander mens.

Dan loerde zijn oog scherp uit onder de zwaardonkere brauw met iets prooizoekends, of tintelde het op van intelligentie die dadelijk doordrong in een verwikkeling. Dan wreef hij zich zenuwachtig over de knieën, werden de houtige trekken bewegelijk, uittte hij zich met veel vaktermen, snijdend-logisch. Verwierp iets in één schamper zinnetje, zette er zijn mening, die hij al gemetseld had uit steen en cement, voor in de plaats: bom! daar stond ze, hard, stevig, muurvast tegenover het oordeel van de ander, die verbluft nog aarzelde en wegkroop achter deze

onverzettelijkheid. Iris wist dat hij zeer in aanzien was deswege bij collega's, ook in het buitenland, waar men hem wel uit aanzocht. Zij vond dit prettig, omdat hij haar vader was en het hem zekere distinctie gaf. Ook hield zij van zijn uiterlijk: kalm, gentlemanlike. Zij vertelde hem eens dat zij niet een vader met burgerlijk voorkomen zou hebben kunnen dulden. 'Zo, dan had je mij maar weer naar huis gestuurd? Prettig voor me.'

'Jij zong daar al vroeg, juffertje,' zei hij nu.

'Ja,' zuchtte Iris, de trempot grijpend.

'Ja, zucht jij maar flink, je hebt 't hard, jij.' Hij lachte kort.

'Ik zuchtte bij vergissing.'

'Dat zou ik ook denken. Gauw, een kop thee. Ik wil nog wat wandelen voor ik aan de arbeid ga. Ik ga eens langs de zee. De zee eens bekijken. Mee? Goed voor je, zeelucht.' Maar Iris bekeek niet gaarne met haar vader de zee, omdat ze die heel anders bekeek dan hij, en zijn proza haar schrijnde. Hij beschouwde de zee maar als medicijn.

'Nee dank u, op een andere keer. Ik heb vanmorgen nog zoveel te doen, papa. Heus, op een andere keer,' vleide zij, bang hem te kwetsen.

'Hm, moet je niet weer werken op je atelier met appels en peren? Wanneer stuur je naar •Pulchri? De frisse lucht is vanmorgen vrij wat beter voor je dan dat geknutsel. 't Is toch feitelijk tijdvermorsing.'

'Nu, dan is 't dat maar,' zei Iris hoog.

'O, ga je gang, jongedame. Als je je gezondheid maar niet tekortdoet door je hele dagen op te sluiten met je palet en ongezonde lectuur. Dán vlieg je eruit van 's morgens tot 's avonds, en dán blijf je weer onzichtbaar met je boezemvriendin Phil, heet ze zo niet? Jullie meisjes tegenwoordig... dat malle gedweep.'

'Hier is uw thee,' zei Iris met gewilde bedaardheid. 'Zal ik u een broodje smeren?'

'Ja, goed, waar blijft je moeder?'

'Ik zal daar eens gaan zien.'

Doch de deur ging reeds open om mevrouw van Rhenen binnen te laten, wier hoge, vrij gevulde gestalte zich boog om Iris' kus te ontvangen. Er was veel van Iris in mevrouw van Rhenens fysionomie. Het lilablauw der ogen keek ook hier uit onder donkerrosse brauwen, maar mevrouws vroegere donkerblonde haar, dat gescheiden in kleine dikke golfjes langs haar oren viel, was reeds uitgebrand tot rosgrijs. Neus en mond waren strenger en beter belijnd dan die van Iris in dier poezelige jeugdroncing, doch als iets bijna Japans en eigenaardig schoonheid-ontnemend trof het hoog ophoeken der jukbeenderen, dat holten liet tussen ogen en wangen als van uitgekapte stukjes vlees. De gehele fysionomie had iets verbaasd-onschuldigs. 'U bent een lieve Engelse mama van een •*Graphic*-plaatje!' had Iris haar verteld, zodra zij in staat was een oordeel te vormen. 'Een Kerstmama. En u zou een grootmoeder zijn om blindemannetje te spelen met uw kleinkinderen.'

Mevrouw van Rhenen, opgeruimd en tevreden, vertelde Iris slepend met haar Engelse accent – zij was een Ierse en kon nooit haar tongval kwijt – dat het haar

gelukt was de stalen mousseline te vinden van het huis Printemps uit Parijs. 'Nu moet je dadelijk voor me schrijven, kindje.'

Iris smoorde een lelijk gezicht. Mevrouw van Rhenen kuste haar man op het voorhoofd in haar gewoontekus. Iris, prikkelbaar door het vooruitzicht op eendelige modegesprekken van twee twistende smaken, want mama was Engelsgezind en zij Frans wat snit betrof en kleurschikking – Iris kon die kus, die zij eenentwintig jaar lang 's morgens had horen klinken, de dagen dat zij uit logeren was uitgezonderd, vanochtend niet uitstaan. Zij zou nooit zo met haar man doen. Als zoenen een banale gewoonte werd, moest je 't eenvoudig laten, vond Iris.

Maar zij was immers als mama. Zij kuste ook uit gewoonte. Toch ook uit hartelijkheid. Och, maar haar moeder ook. Een gewoonte-hartelijkheid. Gruwelijk dat hartelijkheid, zoiets spontaans, kon ontaarden in een gewoonte. Wat zat ze weer te pluizen... 't Was om er duizelig van te worden. Op 't laatst kon ze weer niet wijs uit haar eigen nonsens. Mama en papa hadden nooit zoiets als zij. Die wroetten niet door de dingen heen, terechtkomend onder de donkere bodem in de donkere aarde; die bleven maar luchtigjes opgeruimd aan de oppervlakte. Iris vond ze benijdenswaardig banaal-praktisch, en zo héerlijk vergenoegd met luttele omstandigheidjes zo in 't leven. Zij glommen als de thee sterk was en de broodjes bros bleken. Ook wanneer er juist als zij 't wilden een tram aankwam waar zij in moesten naar Scheveningen; hun tram. En Iris keek bij zo'n gelegenheid haar vader aan om eens in hem door te dringen. Maar de tweede mens in haar vader, de huismens, was dan al even vlak als haar moeder. Haar ouders waren veel gelukkiger dan zij. Zij twijfelden niet. Het wilde hunner jeugd – Iris vroeg zich af of zij het ooit, in spijt van enkele wederwaardigheden, hadden bezeten – was, dartelend veulen in de weide van weleer, een vreedzame knol geworden, die in een welverzorgde stal van zijn comfort genoot en zich met alles vergenoegde.

Hun gedachten – haar moeder boogde op niet veel oorspronkelijks, maar zij nam die haars echtgenoots over – lagen netjes in doosjes en laatjes. Zij hadden een zedelijkheidslaatje, een fatsoens- en een vormendoosje, een gepastheidslaatje, een godsdienstdoosje, een laatje waarin vaderlandslievendheid, een doosje waarin getrouwheid aan het hoofd van de staat. Haar vader hield er bovendien nog een politiek doosje binnen- en buitenlandse op na, en een laatje voor Oost- en West-Indië. Zij namen er een gedachte uit als zij haar nodig hadden; niet eerder, niet later. Het was altijd een bescheiden onschadelijke gedachte, zeer comme il faut. Zij uitten haar luisterend in voldaanheid naar de klank hunner woorden en borgen haar dan weer netjes weg tot later, overtuigd dat haar wijsheid was van alle tijden. Nooit sprong er, als bij Iris, één wild uit het laatje als een verschrikte muis, oproer in het geesteswinkeltje veroorzakend. Nooit dwaalden gedachten in hun brein als wilde zoekende meeuwen. Nooit stonden zij ontzet voor zichzelf, ontzet voor het raadsel van het menselijk bestaan, van het bestaan van alles. Zij vonden het nooit raar, dat kunnen praten van de mensen, dat kunnen praten meestal om meer kwaad te stichten dan dieren. Zij namen de neuzen en monden hunner medemensen aan als de geijkte neuzen en monden. En het viel hun nooit plots op, als

aan Iris, dat alles zo verbazingwekkend was. Het was hun nooit als zagen zij die neuzen en monden en hoorden zij die stemmen voor het eerst. Zij zaten nimmer plots alleen, als Iris, in een kamer vol mensen. Zij waren integendeel altijd met hart en ziel bij die mensen, in zekere gemoedsvereniging, in ineensmelten van soort. En terwijl zij daarover soesde, zat zij alleen — en zij zaten bij haar. Papa las voor van een ongeval in de courant. Iemand was van een in vaart zijnde stoomtram gesprongen, ergens in 't Gooi, en had zijn been gebroken. Mama verwonderde er zich hoofdschuddend over dat hij er nog zo goed afgekomen was. 'Hoe kan iemand zo gek zijn, hè kindje?' tot Iris. 'En dat hij eronder is gesleurd... hoe kan iemand *so foolish* wezen...'

'O, ik weet niet,' weerde Iris, afgetrokken de tuin in starend, haar ouders haar profiel met spalkend neusvleugeltje tonend. Zeker, zij had medelijden met die arme man, maar zij haatte banaal gekakel over zoiets. Zij vond couranten zo onwijs. Zij kon zich voorstellen hoe een berichtgever, blij met een afgrijselijkheid, holde naar zijn bureau om er een ziekelijk-nieuwsgierige menigte, die er 's avonds op aasde als een gier op lamsvlees, mee te voeden. Zij wilde dat echter maar niet zeggen, omdat zij dan weer gek zou gevonden worden en een steentje van rebellie zou werpen in de gladde genoeglijkheidsvijver.

'Jij weet niet, hè?' betrapte papa, 'als jij maar eerst eens *voelde*, meisje.'

'O, natuurlijk,' zei Iris, onverstoorbaar kalm.

Mama sloeg de handen, bleke blanke korte handen, geheel verschillend van die van Iris, over het gezicht, om het visioen te bedekken van haar enige onder een wrede tram. Zij siste huiverend: 'Ssst... foei...'

Iris trok de handen harer moeder weg. 'Maak u toch geen akelige voorstellingen, mama, ik zit immers hier. En hier is geen tram.'

'O ja, ik ben dwaas,' bekende mevrouw van Rhenen.

'Me dunkt dat we nu lang genoeg ontbeten hebben,' oordeelde Iris. 'Moeder, u zit te kruimelen met uw brood. En papa moest allang verdiept zitten in honderd ontwerpen voor gebouwen. Maakt u nu maar eens een nieuwe Eiffeltoren of een prachtige villa in Nice voor ons. Dan komen we eens uit dat vervelende Den Haag. Hè toe, papa.'

'Vervelende Den Haag! Me dunkt dat jij geen klagen hebt, jij gaat genoeg uit. En nu kun je weer haast schitteren als een regenboog op je geliefde Kurhaus. Nu, ga je nog mee, meisje?'

'Nee papa, dat heb ik u immers al gezegd. Moeder en ik hebben heel gewichtige zaken te verhandelen met staaltjes, dingen die geen uitstel kunnen lijden. Waar hebt u nu uw stalen, kom mammaatje.'

'Zo, tot vanmiddag dan, dame.' De heer van Rhenen stak zijn lorgnet in zijn vestjeszak. Mevrouw van Rhenen nam een pakje van de leren chaise longue, waarop zij 's avond in vermoeidheid wel eens de leden strekte. 'Iris, maak het een beetje donkerder daar, ik kan niet tegen zoveel licht,' klaagde zij. Zij had dikwijls iets klagend, ook waar het heel gewone dingen betrof; iets verwends-klagends.

De serre koepelde haar glasmuren rond en heel ruim uit en had, met haar

flauwgroenblanke ruitwanden, waar de warmte 's zomers op brandde tot zij glinsterden als Nijlwater in de zon, iets broeikasachtigs. Iris drukte op koperen knopjes en romig rieten gordijnen rolden neer over de schelle klaarte, koelend met weldadig geelduister het los krommend kammengroen van varens, die in vier hoeken hoog opgroepten uit rotsen van schors en van de zoldering aftrilden draad-fijn uit mandjes van eikels en gedroogde dennenappels. Pluimig en wazig deden de varens tegen het leergroen van aralia's en het spierig lang ovaal der aspidistra's; maar als ruige wouden fronsten zij aan tegen de fijne kleurgrillen der orchideeën, roodpaarse, lila, violette, geeloranje en vreemd-rozerode vogelvormen en vlinder-vleugels.

Iris, met licht ernstigende wenkbrauwen, liep bedrijvig heen en weer, met een tuinschaar wegkappend dorre bladeren, afsnijdend de welkende punten der waaierpalm en knippend in het Indisch bloemriet, waarvan zij een grote mand had staan, haar eigendom. Zij knipte en snoeide met genot. Begerig doken de wendende lemmers in de welige volte der planten, rakend het levenssap, dat groen aan de schaar kleefde. Eindelijk vond zij dat het groen een ander aanzien had. Toen gaf zij de vogels water in hun blinkende voliëre tegen de linkerwand. Daar zaten zij, nuffige juffertjes gelijk, in hun fijngetraliede vertrekjes: schittergroene parkietjes, goudgele kanaries, rosgrauwgrijze rijstvogeltjes met wit-en-bruinomrande kopjes, puttertjes met rood kalotje, blauwkeeltjes, een kardinaalvogel, sijsjes. Zij kwinkleerden en kwetterden van tevredenheid als Iris, de gespitste lippen wringend tussen de tralietjes, pikjes vroeg van hun snaveltjes. Zij voelde zich altijd zeer teder voor haar vogelkinderen.

Er was ook Gerald, aan wie zij het land had. Gerald zat verwaand op zijn standaard aan zijn vergulde ketting. Gerald was een saladegroene kaketoë, zijn geveerte doorschoten met gulpen oudroze, en een beest van vechtlustige en krijgshaftige aard, bijna altijd druk en rumoerig; een voorkeur tonend voor krijzen wanneer men bezoek had. Mevrouw van Rhenen verwende Gerald met klontjes suiker, tot ergernis van Iris, die vond dat hij juist een papegai was om te vasten. En Gerald nam brutale airs aan tegenover de heer van Rhenen, Iris, de meiden, de honden en iedere bezoeker. Een der beide honden was een dikke puck met roetneus, die het liefst rondgekruld voor mevrouws stoel snurkte, en was om zijn dikte Mollie gedoopt. Zijn kameraad, de dashond, droeg de bijbelse naam van Tobias, en werd zeer begunstigd door de heer van Rhenen, die hem kunstjes leerde en hem wilde hebben als de 'schlaue Dackl' uit de •*Fliegende Blätter*. Ongelukkigerwijze bleek Tobias dikwijls uiterst langzaam van begrip, en kostte volgens Iris haar vader droppels zweet een betere zaak waardig. Het liefst strekte Tobias zich uit op een fluwelen kussen, en altijd bij ongeluk op het allermodernst •Thorn-Prikkerse dat mevrouw van Rhenen gekocht had.

'Nu moeder, uw stalen!' riep Iris ongeduldig. De twee hoofden bogen zich over de op witte kaarten gespannen lapjes, en zij verdiepten zich. Iris had tussenbeide lust huisjes te gaan bouwen, terwijl mama ploeterde over brons en geel. 'En vergeet vooral niet te vragen of die rokken al in aantocht zijn, en zie naar de

zomermantels...' Mevrouw van Rhenen, met haar Engelse tongval, de *t* slissend tussen haar geklemde tanden, pompte Iris, die voor haar winkelen moest, nog een massa aanbevelingen en boodschappen in, terwijl de honden grommend stoeiden, de papegaai een rauwe schreeuw gaf en het vogelenheir kwetterde en zong.

'Om dol te worden!' Iris stak in wilde woede de hoedennaald door haar hoofdhuid in plaats van door haar haar. 'Ja-a-a mama!' galmde zij hard, haar hak op de grond stampend. Zij haalde de kroezelige lokjes onderuit de grote zwarte hoed met brutaal opstaande rand.

'Iris, waarom zet je nu *deze* hoed 's morgens op?' klaagde mevrouw, terwijl haar voet trapte op Mollies dikte onder het ruime vel als op een naaimachine.

'Omdat hij me goed staat, mama.'

'Maar 't is geen morgenhoed.'

'Wat komt dat er nu op aan!'

'Een massa. Ik heb niet graag dat je zo gaat 's morgens. Neem puck mee.'

'Neen mama, dát beslist en bepaald niet. Zo'n vette waggelende puck achter je aan. Dan lijkt ik op een *Fliegende Blätter*-juffrouw. Ik doe 't niet. Ik wil wel alle mogelijke boodschappen voor u doen. Puck is een vreselijk beest.'

Mevrouw van Rhenen berustte geduldig in een zucht. Haar wil bukde steeds voor die van Iris. Zij was de hofdame van de jeugdige koningin. Iris – in een opwellinkje van berouw over het 'puck-verdriet' dat zij mama moest aandoen, want het streed bepaald tegen haar artistiek geweten een hond die in dikte een gemeen speenvarken gelijk was mee te nemen – kuste haar moeder troostend op het voorhoofd. Mevrouw was alweer tevreden; de blijdschap scheen haar uit de ogen, en zij bezag Iris met de overtedere bewondering die Iris, ofschoon zij zich bij tijden zelf zeer bewonderde, van haar moeder niet vergde. 'Mama, ik ben er zeker van dat als ik voor u verschijn in een geruite beddentijk, u eerst zal zeggen: "O foei, Irisje, hoe lelijk!" en eindigen zult met 't nog chiquer te vinden dan ikzelf. U moest me maar een standbeeld oprichten voor 't huis, in 't voortuintje. En vindt u me nu toch eens één keer in uw leven *lelijk*. Ik zal er u zo dankbaar voor zijn. Nu, dag. Ja ja, ik zal om alles denken. Ik ben een en al zomermantel, heus. O ja, mijn rok zit goed... Waarom die blauwzijden onderrok al vanmorgen? Al de anderen doorge-sleten. De ménsen? Maar moeder, wat kunnen mij die nou schelen? O ja. ik wéét 't: ze zijn klein genoeg om zich te bemoeien met een onderrok. Maar dan moeten ze maar zien dat ze groter worden. En ik hou innig van een mooie •jupon.'

Zij nam haar grijze japon op boven de ruisende teerblauwe zijde. Haar oor werd zo gaarne doordrongen van dit rijk geritsel; zij hield van froufrou als zoiets echt vrouwelijks, dat uitging van de vrouw als van een roos de geur. Dat geritsel bestond uit kleine fluisterstemmetjes, die honderd lieve behaagzieke dingen zeiden over de vrouw. Zij vertelden van bevallige golvingen van haar lichaam, van statu-eske lijnen. Dat geritsel vond zij héél mooi.

TWEEDE HOOFDSTUK

En nog eens Iris

Zij knikte vriendelijk tegen de haar uitlatende keukenmeid, die zij een onuitstaanbare oude haan vond. Maar zij voelde de levenslust zo krachtig in zich opzwellen toen door het open deurvak het zomerweer haar plots in zoete blonde blijheid tegenlichtte, dat zij zelfs een worm haar bijzondere ingenomenheid met zijn slakvete persoon had kunnen betuigen. Snel liep zij de ruime blauwe lucht tegemoet die rustte op het vernauwend vergezicht der eindeloze Laan van Meerdervoort, wier statige of vriendelijke huizen toekeken met hun talloze vensters. Zij liep het prachtige weer in, almaar omschenen door het zoetzachte van zijn gulden rijkdom.

Schatten bevatte de atmosfeer vandaag, en zij was een zonnekind dat nodig had licht, kleur en gloed, het helle stralen van een blijde mei. De wijn van haar levenslust parelde bruisend gouden en liet laag donker bezinken haar zwaarmoed van dikwijls, zo gelijk aan pruilende, dreinende luchten, het wenen van regen en het ijzige van sneeuw, dat zij háátte, uit bultig grijs gewolk. Maar de vreugd over het dagschoon, zo warm in haar brandend, ontvlamde snel tot verlangen naar ander, beter, inniger geluk; geluk dat haar zielenzijn maken zou tot een even schone blijde dag. O een roosbloei van geluk, een roosbloei van liefde wenste zij zich toe. Haar hart steeg op in gebed naar de blauwe lucht om zegeningen te ontvangen die mild voor haar neer móésten dalen uit een hoorn van overvloed; zegeningen die haar niet kónden onthouden worden op zulk een dag. Tot de tranen haar welden over het smeken harer kijkers, en zij neerzag, ze wegnippend met de wimpers.

'O, als ik hem nu maar even zag vanmorgen, eens, éven. Mijn dag zou goed zijn. 't Is afschuwelijk van me, maar 't is zo.' En weer sprak haar hart nederig in gebed tot de blauwe lucht. Toen, zich vermannend in trots, keek zij koel rond, de schaarse voorbijgangers uitdagend te weten wat er in haar omging. Zij richtte achterover het gladstrakke heupomsluitende harer eenvoudig elegante japonrok, met het froufrou ener rijkere stof daar steeds weelderig onder. En zij voelde zich weer gemoedelijk blij, wetende zich een mooi, gedistingeerd jong meisje dat cachet had in haar uiterlijk, in de snit harer kleren, in haar houding, in álles. Zij neeg enige malen trots-liefjes het hoofd, in bevallige ongedwongen groet haar eigen, nadat men haar had gegroet; en zij wist dat die eerbiedig doende, naast elkaar gaande jongelui van zo-even elkaar vertelden dat dit Iris was, mooie Iris van Rhenen, en zij verachtte hen, omdat zij natuurlijk van haar spraken als van een mooi paard in een wedloop, of een extra schone vrucht op een landbouwtentoonstelling. Zij zag jongedames, rijke nietsdoenstertjes als zij, recht langs haar stappen, beloerend haar toilet met steken uit hoeken van ogen, waarover onverschillig, smadend, de blanke lidschelpen.

Zij stak met woeker terug, en het was als flitsten er kleine dolkjes, terwijl de appels stil sluimerden achter hun vizier van wimpers. Zij lachte, zich voelend een van de stellig twintig Irissen die in haar huisden, de wereldse, de op-en-top wereldse. En zij vond het aardig en typisch dorps-haags toen zij een paar juffertjes met matelootjes op zich hoorde verontwaardigen over haar zwarte hoed 's morgens al, terwijl je toch juist voor 's morgens je eenvoudige Engelse hoedjes had.' Zoiets vond zij *rijk*. Ook dat een karretje met luidruchtig sprekende aristocratische dames, die zich marktvrouwachtig aanstelden, haar voorbijreed, en er luid werd gegist wie zij was en gelachen om haar toilet. En zij zag een heer naast een der dames zich buigen in flauw gegrinnik, met een air van veel weten en een loensen naar haar, die hij niet kende. En al kende zij hém evenmin als zijn gezellinnen, wist zij dat hij vanbinnen niets bevatte dan zaagsel, evenals zijn dame.

Zij salueerde met haar beminnelijke hooghartigheid de eerste luitenant Rolle, die haar tegelijk voorbijging met Alice de Marck. Alice de Marck, die altijd haar toiletten wilde kopiëren, de toiletten van Iris, niet te dragen door iemand dan Iris zelf, voorgetekend door Iris aan haar naaister, dikwijls artistiek door haarzelf gearrangeerd. 'O zie je, ik *ben* artistiek,' vertelde Iris van zichzelf met naïeve ijdelheid, als zij de mensen eens wou trotseren en de conventionele bescheidenheid met voeten trappen. 'Ik zeg 't en jullie denken 't, daar zit hem het verschil.' 'Shocking, shocking!' vonden de dames. 'Onmogelijk, dat nest van Rhenen...' 'Waardige repliek!' juichte Iris.

De luitenant schitterde van ogen, van schoudergoud, en al het goud dat op hem was. Iris wist dat hij haar al tienmaal in gedachten getrouwd had. En Iris zag de linkerhoek van Alice' mondje scheeffrekken, en las 'dat *kind* van Rhenen' en erger nog van haar gezicht af, door het vriendelijk groetje heen, want Alice had men nimmer de begeerlijke luitenant voorgesteld. En een dartel, behaagziek licht flakkerde op in Iris' ogen. Die mallen. Ze konden al haar conquêtes van haar krijgen, al de jonge ingenieurs en de advocaten met anderhalve cliënt, en een enkele beginnende dokter, en de lichtzinnige zonen van renteniers die er hun vermogen doormaakten, toch zeker van in het bezit van het hare te komen. Zij had al zeven aanzoeken gehad en niet gewild. Voor een paar goede jongens had zij werkelijk spijt gevoeld... arme kinders, maar zij moest toch zelf mee-gelukkig worden, als zij trouwde. Zij was numero 1, hè? En wát een gróte 'Eén.' Ze zou er een onmetelijk plezier in hebben die arme harde luitenant Rolle, met zijn chique Duitse-keizersnorretjes en zijn in vinnige oude vrijsters verdorrende zusjes, enige duizendjes in de hand te stoppen, met de ernstige en menslievende vermaning nooit een vrouw te trouwen alleen om zijn schulden af te doen en er nieuwe te maken.

Arme jongen! Zijn schulden waren groter dan zijn traktement, en kon hij dat helpen? O zij, Iris, zou hem zo gaarne hebben zien flaneren door het viertal winkelstraatjes, die mensjesopproppinkjes van Den Haag, zijn arm hulpbehoevend steunend op die van een mooie rijke verloofde. Zo'n toiletmens, met een biefstuk voor hart en een •poudre-de-riz-doos in plaats van een ziel. Hij natuurlijk trots als een mannetjespauw, zij triomferend als een vrouwtjesdito. Had Iris hem maar zo'n

meisje kunnen bezorgen. Hoe blij zou zij hem van de overkant hebben toegeknikt, in het bewustzijn een nuttig maatschappelijk werk te hebben verricht. Zij voelde zich zó moederlijk tegenover hem en vele andere jongelui, dat de jongens bepaald geschrikt zouden zijn, hadden ze het geweten. Zo moederlijk en ironisch wijs boven ze. Neen maar zo *oneindig* wijs, dat ze soms ontstelde van haar eigen wijsheid, en moest bekennen voor de spiegel, haar levenskameraad: 'Iris, meisje, ik sta verstomd. Wat ben je toch ontzettend boven je tijdgenoten verheven. Zou je nog directrice kunnen worden van een kostschool?'

Terwijl ze voor mama een briefje in een bus van een huis in de Parkstraat liet glijden, zag zij er een die hemel en aarde bewogen had om op een soiree aan haar te worden voorgesteld, haar naam herhalend als iets oorstrelends: *Iris van Rhenen*, een bloemennaam, welluidend als muziek, een gedicht op zichzelf; iets zoets en zachts doortrokken van fijne geur; de naam ener lieve chatelaine: *Iris van Rhenen*.

'Niemand kan Iris van Rhenen heten dan u,' vleide hij haar. 'Dat weet ik,' zei ze kalm. En hij stond verstomd, en *zij* keek vriendelijk-onnozel.

'Hoe zal ik nu sterven?' vroeg ze zich af, de nieuwe voorjaarschoed van de voor haar uit dribbelende dikke mevrouw d'Ably in zich opnemend, en windekelken veel te jeugdig vindend voor een veertigjarige. 'Hoe zal ik nu sterven? Een huismoeder omringd van bloeiend kroost? Een uitgedroogde grootma? Of een ongetrouwde, met *alles* vals, een liefde voor ronde hoeden en een afschuw van brillen? O God, ik weet 't niet, ik weet 't niet; 't is iets wanhopigs. En ik *verlang* het zo te weten. Zal ik eens bij een waarzegster gaan? In elk geval vind ik dat ik gelijk heb gehad toen ik op mijn zestiende jaar begon met als ik me verveelde heel koket te zijn tegenover jongens die zich Narcissen en Apollo's vinden, zoals die idioot van Milde die daar aankomt, en op mijlen afstands al doodsbang is dat ik hem niet zien zal. 'Dag snoes! Ja, je hebt je groet van Iris, de mooie Iris, met haar fortuin achter haar aan.' Zij wou dat zij hem een lange neus toe kon geven, 'maar 't gaat niet om op straat de duim van je uitgespreide hand tegen je neus te zetten.' Helaas, dat zij geen straatjongen was! Zij was ervoor geboren! Hè, dat zij *hem* nu niet eens ziet vanmorgen... alle andere idioten kunnen wegblijven... Zij schudde het hoofd in wrevel. 'Met *hém* loopt me altijd alles tegen.'

Maar o hemel, haar boodschappen. Zij ging terug door de Paleisstraat het Noordeinde in, naar mama's magazijn, en luisterde daar met een lief glimlachje en veel toestemmende knikjes — 'Ja zeker, juffrouw, neen, maar dat is ook zo!' — naar de aanprijzingen van de bedaagde eigenares van het magazijn, en vroeg zich af hoe dat mens met haar gele vel eruit zou gezien hebben als zuigeling. Na zich gruwelijk verveeld te hebben daar, verveelde zij zich nog gruwelijker in drie andere magazijnen in de Hoogstraat, want ze had nu eenmaal vanmorgen geen klerenbui, en mama's mantels wekten haar belangstelling niet in 't minst op. Zij keerde eindelijk, met verlicht hart dat zij eraf was, huiswaarts, bitter teleurgesteld dat de mooie morgen niet aan haar verwachtingen had voldaan, dat zij *hem* niet gezien had.

Het was thans het uur van over twaalfen; het uur van algemeen naar huis

gaan. In de drukke meizonnige winkelstraat, tussen het door elkander warrelen der mensen – slenteraars, drukke kantoorheertjes, sjokkende werklui, hollende kinderen en mannelijk doende hogere burgers, wier zwetsen haar voorbijzwatelde – zag Iris aan de overkant eensklaps *hem*; dook hij plots op uit de menigte, die zich over hem sloot en hem toen weer vrijliet voor haar oog. Hoe hij ook leefde in haar hart, hoe ze hem ook steeds verwachtte, naar hem uitziend overal en altijd, ontroerde ze meestal in een schrik wanneer hij onverwachts voor haar stond. Het was, terwijl het bloed week uit haar wangen, ze wit latend, als gaf iemand haar dan een slag tegen de slaap van haar hoofd en liet haar suffig. En zijn persoon keek heel anders áán dan voor haar, want Richard Wybrandts in levenden lijve was een vreemdere en verdere dan haar dromen-Richard, met wie zij genoeglijk-vertrouwelijk schertste en praatte, haar ikheid voor hem uitstortend; haar dromen-Richard, deel van haar intiemste zijn. Na het even-schrikje bonsde haar hart in gejaagde vreugde; het paradijs bloeide nu toch voor haar open, de hemel ontsloot zich roziggouden, de aarde straalde in wederglans. Maar beschaamd over haar innerlijke uitbundigheid drong zij de vreugde terug en beheerste zich met een grote poging. Zij stramde haar hals, haar lichaam, tot een kaarsrechtheid, en haar ogen in verstrakte kijking tot zij ze voelde in hun kassen, stak ze de straat over om bij de speelgoedwinkel te wachten tot hij er voorbijging.

Haar japon hoog tillend boven de zijden rok stapte zij schijnbaar luchthartig op de teenspitsen der smalle laarsvoetjes behoedzaam over de bronzen plasjes die, sporen van flinke nachtregens na een ganse morgen van zon, nog wemelden boven de drogende keien. Waarom zou zij hem niet aanspreken? Zij kende hem en zijn familie toch al zo lang, bijna anderhalf jaar. Neen, 't was te gek. Iets in haar weerhield Iris. Och kom, 't zou wat! Zulke malle scrupules waren eigenlijk goed voor van die stijve burgermeisjes, die Johanna Klaassen heetten en Adriana Pietersen.

Maar zij was Iris van Rhenen, de mooie, gedistingeerde, rijke Iris... zij mocht een man wel zo begunstigen. En zij wou nu eens, zij had er haar hart nu eens op gezet. Bespottelijk, dat vrouwen altijd zo vastgespijkerd zaten aan convenances en mannen alles mochten. Zij haatte convenances. Zij stond nu in aandachtige beschouwing met gebogen hoofd voor de uitstalkast van het speelgoed. Zij tuurde met zeer veel belangstelling naar de poppen met bolle ogen, die de armen naar haar uitstrekten; naar de soldaatjes, de miniatuurkeukens... en met een enkele schuine blik, in een bijna onmerkbaar wending van haar kopje, zag zij hem naderen, slanke rijzige jonge man, ernstige bedaarde figuur.

Hij, Richard Wybrandts, het hoofd in de nek, de oosters-zwarte ogen starend over de mensenhoofden heen in rustig koele meerderheid, zag juffrouw van Rhenen niet. Iris wist dat hij op straat dikwijls afgetrokken was. Phil, Richards derde zuster, die zich altijd hevig ergerde over de fouten van iedereen, maar van Richard in het bijzonder, beweerde dat Richard, gemelijk als hij was, op straat buien van afgetrokkenheid voorwendde om de mensen zijner kennis niet te groeten. 'Die aanmatigende onbeleefdheid van Riegard!' bestrafte Phils tjilpend Indische *r*-stemmetje eens waar Iris bijstond. 'Meneer de baron. Meneer de baron-wijnhandelaar.'

Doch nu zag hij Iris toch heus niet.

'Dag meneer Wybrandts!' stelde zij zich opeens losjes familiaar in zijn weg. Maar toch bonsde haar hart over haar durven, en waagden haar blauwe kijkers in haar blozend gezichtje niet goed te dringen in het nachtzwart der zijne, toen zijn hoofd met een ruk zijwaarts ging. Zij wist hoe stijf en correct hij was, hoe vormen eisend voor dames, hoe streng voor vrouwen.

Zij durfde het niet goed ontmoeten, het ironisch getintel in die donkere diepten. Zij voelde meer dan zag hoe zijn hoed heel laag daalde van het krullig zwart haar voor hem uit in een lang armgebaar, bijna al te bescheiden, geheel in tegenstelling met zijn gang en houding; bepaald nederig. Maar dit was zo zijn manier van groeten. 'Pardon, ik zag u niet, juffrouw.'

'O, ik u dadelijk!' ontsnapte haar voor zij 't wist. Maar wat kwam het eropaan? 't Was toch niets, en zij *wilde* ferm doen. Zij hield echter nog steeds de ogen neer, met sidderend hart.

'U gaat zeker naar huis? Ik ook, ik ben aan 't boodschappen doen.'

'Zo?' vroeg hij, steeds ernstig-rustig.

Iets in zijn toon dwong haar op te kijken, en zij hief de wimpers, terwijl weer een fel rozerood haar wangen overbloede. Zij had juist gegist: zijn trekken bleven strak in hun masker van gentlemanlike beheersing, doch iets als een lachje van zegepraal was gegleden in het git zijner grote tropisch zwarte ogen en danste diabolisch daardoor, honend haar zwakheid van vrouw die zijn aandacht zocht, die zeker heel erg op hem gesteld was. Zijn mannelijke ijdelheid blaakte. Hij had wel eens meer zoiets gemerkt; hij voelde zich meester. En zij, met haar instinct van vrouw, van fijngevoelend verwend meisje vooral, getroffen in de pas door haar vertrapte fierheid, kromp ineen, als in zijn veren een vogel, gewond door het schot van de jager. Toen trilde zij van machteloze woede op zichzelf, op hem, Richard, die haar dorst vertellen met zijn ogenhoon dat zij te ver was gegaan. Hoe gunde zij 't hem, hè, die uitstraling van haar gouden zelf over zijn ijzig gemoed, dat niet ont-dooide onder die zonkeoestering? Waarom stortte zij uit de blanke kelk harer ziel de gloeirode druppelen harer passie, die hier konden vallen, vuur van sprankelende robijnen op grauwe kou van schamel tinnen plaat! Waarom? Hij had immers geen hart zoals zij, geen groot allesbegrijpend hart.

'Adieu!' zei ze bruusk, met bevende lippen, zich beslist omkerend, vol verwijfeling en medelijden met zichzelf, schreiensdrang naar haar keel en ogen. Wie harer adorateurs zou het gewaagd hebben haar zó aan te kijken? Wie? En zij waren allen trots met een groet van haar.

'Gaat u al weg?' vroeg hij nu, beschroomd en onhandig, gissend dat hij haar gekwetst had met iets, en niet gissend met wat. Hij vond alleen dat zij raar deed, en nam weer de hoed voor haar af: 'Juffrouw!'

Richard Wybrandts noemde, tot ergernis alweer van Phil, nooit de familienaam van de jongedames zijner kennis achter het 'juffrouw.' Het was uit een soort nonchalance, en als nam hij persoonlijk ongaarne deel aan het leven om hem heen, met zijn kleine vormen en ceremonies. Al voortlopend hoorde Iris Phil bestraf-

fen: 'Juffrouw. Wie zegt er nu enkel *juffrouw* tegen jonge meisjes van fatsoenlijke families? Dienstmeisjes worden tegenwoordig ook *juffrouw* genoemd.'

De gedachte aan Phil deed plots door Iris' geheugen schieten dat Jessie, de oudste zuster Wybrandts, haar voor morgen, zondagavond, gevraagd had. Het was een week geleden; zij had heel blij dadelijk aangenomen, maar enige drukke dagen van bezoeken afleggen en uitgaan en ontvangen hadden het heerlijk feit op de achtergrond gedrongen. Voor niets was zij vanmorgen bedroefd geweest; zij kon hem immers morgen zien de hele avond. Maar god, hoe kon ze nu gaan, na dat zo kijken van hem? Hij zou denken dat ze uitsluitend kwam voor hem. Heel haar trots was op, en dwong haar als koning gebiedend met zijn scepter omhoog. Zij had zichzelf gestoten uit het paradijs. Weer in een aandrifft zich omdraaiend, zich plaatsend vlak voor hem: 'Zegt u aan Jessie dat ik morgenavond niet kom, wilt u?'

Richard, voor de tweede maal door haar persoontje gestuit in zijn wandeling naar huis, stond stil, en de zwarte brauwen bijeen, staarde hij haar, in moeilijk-begrijpen van dit plots vijandig-vinnig-vrouwelijke, in de paarsblauwe appels, sparkelend van al de fierheid ener beledigde jonkvrouw. Een glimlachje loerde om zijn gekrulde snorpunten en kuilde toen in zijn wangen, maar in zijn oog blonk geen lachlicht. 'O... u komt niet...' klonk het afgepast, 'best... ik zal... 't zeggen.'

Hij bedacht dat dit niet heel galant was, toen zij in dolle vaart van hem wegruiste. Gelukkig zat Phil veilig en wel thuis. Eensklaps kon hij zich wel voor het hoofd slaan. Een briefje van Jessie aan Iris zat in de zak van zijn colbert. Een briefje dat Iris nog eens herinneren moest aan morgenavond en zangmuziek en wist hij wat meer. Een ganse morgen kantoordrukten had hem dit ding glad doen vergeten. Wat deed Jessie hem ook zulke corveetjes op te dragen? De post voor drie cent... of Con, die hing toch altijd de galant uit tegenover vriendinnen van de zusjes... zijn flirtende broer Con... En wat zou hij nu doen tegenover dit allerwonderlijkst wezentje, met haar rode haar en haar opzichtige hoed en haar wilde manieren? Hij oogde haar na en zag haar chique vlugge meisjesfiguurtje, met de dansende gang ener jonge mondaine, op de rug. Haar linkerarm hield zij driehoekig uitgebogen, opdat haar handje onder de leest de grijze plooiën kon truseren boven het blauw gestrookte. Alles draaide, haar taille, de plooiën...

De veren wuifden zwart brutaal over de hoed, die hij veel te groot vond, de hoed van drie jaar vooruit, door een Parijse modiste voor een Hollandse die zich durft kleden. 'Ijdel, werelds, ondegelijk!' vonniste Richard. Wat zou hij nu doen, nu ze toch niet kwam? Het briefje maar zo weer meenemen? 't Was *hem* 'tzelfde of ze niet of wel kwam, maar dan zou je de zusjes hebben. Zij hielden dol van Iris; Phil was een vurige vereerster van haar, en zijn hoofd stond er niet naar damesverwijten aan te horen. Toch maar afgeven, of in de bus van haar huis schuiven, naar 't voorkwam. Hij hield ervan gewetensvol zijn plicht te doen. Maar die meidenboodschapjes van zijn zusters, het zou er nu uit mee zijn. En zijn gezicht rimpelde tot een en al wrevel.

*

Iris ruiste voort, zich energiek ophoudend, haar moedeloze benen strammend. O, de mooie heerlijke morgen. Hij had haar niet gegeven wat hij beloofde. Ze had hem gezien, nu ja. Maar het zou oneindig beter zijn geweest als ze hem maar niet gezien had. Dan zou er wel geweest zijn haar onbevredigend verlangen, maar onbevredigd zijn was duizendmaal beter dan zo'n bevrediging. Het was haar eigen afschuwelijke schuld. O god, hij had doen voelen dat hij geraden had haar liefde voor hem... lang geleden had hij haar ook eens zo aangekeken... wat een ellendige vernedering. Een verlamming sloeg haar door het lichaam, iets zakte tot in haar voeten zwaar, zwaar. Zij kon niet meer wandelen, zij was geënerveerd. Zij nam een omnibus. Zij drong zich in een hoekje van de wagen, achteruitglijdend op de bolieren bank. En zich spiegelend in het glas van de deurwand, waar iemand donker voorstond, bemerkte zij haar bleekheid.

Zij schelde aan haar huis, zich intussen de wangen knijpend, want het ging niet aan bleek te zien voor mama als je van de straat kwam. Nu een heel lief, vriendelijk, genoeglijk, vrolijk, schaterend gezicht, als van schaterend plezier in 't leven! O neen, dat hoefde nu nog niet, pas bij de serre.

In de eetkamer dekte de tweede meid, al in 't zwart met witte manchetten en wit plakje, voor het dejeuner. Mama zat in de serre te lezen, opgevrolijkt door het gekrijs van Gerald, die zeker geen suiker genoeg naar de zin had gekregen.

Mama zat gezonken in die heerlijke verwaterde meelspijs: •Edna Lyall – en mama was toch al eeuwen van school af. Maar het was toch heel mooi mama met haar lieve grijze hoofd daar zo genoeglijk door haar bril heen te zien zitten turen. Zelfs al had ze op het abc-boek getuurd, was 't nog mooi geweest voor de toeschouwer.

Hoe kón ze lezen terwijl Gerald zo ellendig krijste? Nu, 't verslag van de mantels. Neen, eerst 't vrolijk genoeglijk gezicht met de belangstelling in mantels, ruches, rokken en kragen, duimdik erop. O, die *belangstelling*... waar haalde je die nou vandaan? Kon je maar belangstelling ergens kopen, net als schoensmeer of poetsgoed. Zij zou gauw tegen Jaantje zeggen: haal eens voor een dubbeltje belangstelling. Wacht, zich eerst boos maken over Gerald. 'Hè beest, schreeuw zo niet! Mama, ik vermoord dat beest nog eens. Ik wou u juist vertellen van de mantels, en hij maakt dat ik alles vergeet.'

Mevrouw van Rhenen keek gretig op en nam haar bril af. 'Ik had je niet horen komen, kindje... ga eerst zitten... staan is zo onordelijk... there's a dear.' Zij riep tot Gerald: 'Sjt! Sjt!' want zij zag Iris niet graag boos. Iris stapelde een paar Thorn-Prikkerse kussens op elkaar en nam plaats, haar ellebogen op de opgetrokken knieën, haar wangen in haar handen, een gehoorzaam klein meisje.

'Juffrouw, een brief voor u!' stoorde Jaantje een opgewekte gedachtewisseling over lintgarnering. Iris nam de brief achteloos aan, niet kijkend naar het adres, tot Jaantje weer binnen was en zij de brief opeens voelde in haar hand. Jessies schrift! Zij verbleekte. Zou *hij*... zou hij nu thuis... zou hij iets verteld hebben? Neen maar, onmogelijk. Zij schraapte zich de keel en stond op, om bij de serredeur, openend in

de tuin, te lezen. 'Jaantje, wie heeft hem gebracht?' Jaantje trad op de serredrempel met drie vorken. 'Hij lag in de bus, juffrouw, maar der was net gebeld door de slager en toe keek ik, en toe zag ik een lange zwarte meneer weggaan, zo'n hele mooie, u weet wel, die wel 's 'n enkele keer hier komt met de dames die hier dikwijls kommen.'

Iris dankte Jaantje voor de uitlegging: 'Dank je, Jaantje.' 'Wie is dat, kindje?' ondervroeg mevrouw, maar Iris hoorde het niet. Was hij nu niet wijs, om zelf dat briefje te brengen? Maar hoe heerlijk toch dat hij 't gedaan had, niettegenstaande zij hem nu voorgoed, altijd en eeuwig haatte. Maar deed ze dat? Och kom, welneen. Maar ze moest 't toch doen? Ze schoot tekort in vrouwelijke eigenwaarde als ze hem niet haatte. Maar ze kon niet... ze moest hem altijd liefhebben. Het was haar lot. Zij brak de brief open en las:

Liefste Iris,

Denk aan ons avondje zondag, hè, en breng wat zang mee; pianomuziek hebben we hier genoeg. Kern komt vandaag. Phil heeft het als gewoonlijk druk met iets, Ro met haar school, de jongens met hun kantoor, Grace met ondeugend zijn, en ik met mijn huishouden. Ik ben alweer bang dat je door je overige uitgaan ons stakkers in de steek laat, en het is ons een feest je te hebben, dat weet je. Met veel liefs van allen wordt deze je gebracht door 'Heer Riegard' als Phil hem noemt, die maar eens wat voor zijn zusters moet over hebben.

Een zoen van JESS.

En een hartelijk 'pünchen' van Ro en Phil, en 20 pakkerds van Grace.

Dit laatste had Phil eronder geschreven, die zich wegens overweldigende werkzaamheden nog verontschuldigde over haar zelf niet komen en besloot met: 'Als Heer Richard kennis droeg van de aanwezigheid van dit heerlijk Duitse woord 'pünchen' voor zoen, zou hij die brief en passant in de Suezkade gooien.'

'Wat zijn ze toch allerliefst en hartelijk, en nu heb ik gezegd dat ik niet kom... dat is *zijn* schuld... neen, *mijn* schuld... neen toch, *zijn* schuld... o... o... hoe vol moeilijkheden is 't leven. Wat zal ik nu doen? Hoe kan ik erheen gaan, na wat ik zei?'

'Van wie is die brief toch, kindje?'

'O mama, een invitatie van Jess Wybrandts.'

'Moet je er alweer heen, ben je daar niet al pas geweest?'

'Neen mama, maar gesteld, ik was er pas geweest en ze inviteerden me zo vriendelijk, dan ga ik er nog weer heen...'

'Maar kindje... ik hou veel van die meisjes, dat weet je wel, maar is 't wel goed dat jij daar zo dikwijls komt... de jongelui, je weet wel. Stel je nu eens voor dat er een van die jongens verliefd op je wordt, die oudste bijvoorbeeld. Richard... heet hij zo niet? En 't zou toch geen partij voor je zijn, in 't geheel geen partij. Ze zijn arm...'

'Richard Wybrandts verliefd op mij?' Iris lachte hard. 'Mijn goede mamaatje,

hoe komt u op 't idee? Nee, maar dat is nu een echt *idee*. Dat heeft Edna Lyall u zeker in 't hoofd gezet. Richard Wybrandts is een marmermens, mama, die kan eenvoudig niet op iemand verliefd worden; hij mist er de capaciteiten toe. Dat is goed voor iedere man, maar niet voor Richard Wybrandts, die houdt alleen van zaken en cijfers. En omdat ze arm zijn, zou ik er niet heengaan? Dat is een reden voor me om er *juist* en *juist* heen te gaan. O heerlijk, lieve beste brave Wybrandtsen, dat ze niet rijk, dat ze geen lid zijn van 't Kurhaus, en niet elk jaar een traditionele reis doen, precies volgens een •Baedeker, en alleen onthouden waar ze goed gegeten en gedronken hebben! En verrukkelijk dat je *niet* valt over hun Louis Quinze- en Louis-Seizerommel! Familie die je niet *ziet*, hè? *Long life to them and three times three!*'

Mevrouw van Rhenen zat verbluft en greep naar Edna Lyall. 'Iris, doe je je wandelpakje uit voor 't dejeuner?'

'Mijn wandelpakje? O ja, mama! 't Kan voor mijn part naar de maan wandelen. Shocking, hè! Dag mother mine! *Erin-go-bragh! Ireland for ever!*'

Boven, in de weelde van haar turkooisblauwe boudoirtje, dacht Iris na, de handen onder de kin, de ellebogen steunend op haar schrijftafeltje. 'Wat móét ik doen? Ik kan mijn trots er niet aan geven. Ik geneer me dood voor *hem*. Ik heb nu eenmaal gezegd dat ik niet kom. Hij is nu al op-en-top overtuigd van m'n ondegelijkheid, en wat denkt hij *dán* van me? Weet je wat, ik doe morgenavond gewoon of hij er niet is; ik negeer hem. 't Zal een mes door mijn hart zijn als ik zijn smadelijke zwarte ogen zie en zijn hele ironische gezicht... maar laat ik dan nog smadelijker kijken met mijn ogen neer, zo... en *nog* ironischer. Laat ik hem nooit meer aankijken! Ik kom immers voor Jess en de meisjes. 't Moet een eer voor hem zijn dat *ik*, Iris van Rhenen, een voet over *zijn* drempel zet. Hoe gek als hij nu thuis gaat vertellen van die kleine scène. Nee maar, ik heb geen recht meer te komen. Wat staat nu mooi en echt vrouwelijk en is heel *comme il faut*? Ja precies... O, wat een komedie...! O dat geknutsel, die verf, dat blanketsel waar je ziel onder zit te huilen! Nooit mogen wij meisjes waar zijn! Laat zien... Hij weet niet wat me bewoog te weigeren, zie je... natuurlijk, als man voelt hij niet fijn genoeg om te weten dat ik geraden heb... hm... hm... hm... Weet je wat... ik *schrijf*... Een zachtblauw velletje.'

Liefste Jess, Ro, Phil en kleine Grace!

(Niet te brengen onder mannenogen)

Beste kinders: je weet, ik ben grillige Iris. Ik kwam je broer Richard vanmorgen tegen en zei hem dat ik niet komen kon. Hij viel er niet van omver, wees gerust. Hij deed later pas je lief briefje in de bus. Het zou wreed van me zijn als ik niet kwam. Zie je, ik wilde wel graag komen, maar dacht dat ik morgenavond ergens anders moest wezen. Nu dit onnodig blijkt, zien jullie morgenavond jullie liefhebbende Iris verschijnen met een muziekrol zo groot als ze zelf. Geen galante broers hebbend, wordt deze jullie gebracht door de eerzame Jaantje Ketel. Kan ik helpen dat ze zo heet? Dág... dág!

DERDE HOOFDSTUK

Op Jonggezellenoord

Terwijl liep Olivier Bronner, het hoofd schuin, de bijziende ogen toegeknepen, door zijn brillenglazen heen te turen naar de huizennummers der hem onbekende kade, waar de Wybrandtsen eerst sedert een week of zes woonden. 't Nummer was hem ontgaan, en hij liep nu halsrekkend onder de rand van zijn strohoed uit getallen en namen te prevelen.

'60... Bergmans... dat zijn ze dus niet... 62 Gerritsen... dat zijn ze ook niet... 64 van Graven... ze zijn hier sterk in de G's daar... 66 Greveling, 68... niemendal... o, dat 's makkelijk. Zouden ze hier...? Wat is dat nou lam... 70... wel allemachtig...' Tot plots bij 72 het naambordje hem verraste als de vriendelijke groet van een bekende, want zwarte letters rijden zich op glanswit porselein tot WYBRANDTS, dat vertrouwelijk sprak uit al dit stroefzwigend vreemde.

Hij, blij, salueerde met iets zegevierends. 'Hier is 't: Wybrandts 72. Ik wist toch wel dat 't hier ergens moest wezen, 72... wel ja...' Zijn vingers vatten de blinkende schelknop terzijde en een metaalgilletje schrikte de gangstille op. Toen, de rug naar de betraliede ruitdeur, keek hij eens naar boven en om zich heen. De dom van koel kobaltblauw, die zich rondde wijd en hoog boven de stad, troonde in vorstelijke trots boven het roziggeel mozaïek der kadehuisjes; zwijmelde neer in zonedronken azuur op de duinen, die fel witten tegen het glas van de ether. Olivier noemde zich nuchter mens, maar hij kon de invloed van de dag niet ontgaan; de mooie dag deed hem goed. Hij had de stad gevonden als een grote tuin, met haar groenende pleinen en buitenwegen, in de mei die knopte, bloesemde, bloeide; en vol welbehagen liet hij zich omlauwen door de meie-adem, zo zacht als een wade van golvend vlos, zaligend de atmosfeer. 'Weer dat je met 't leven verzoende,' vond Olivier. Het slordige der half voltooide kade hinderde hem echter. Eentonig die architectuur, inlegwerk van roodbruin en bleekgeel... *schijnhuizen*... koude aard-appelenbuurt. Op een koopje gebouwd...

Bestaketselde roodbakstenen geraamten van half afgebouwde huizen gaapten tussen de woningaangezichten der overige, wier ramen naakt klaarden of, begordijnd, blauwden van luchtkaatsing. Schaduwen flakkerden dartel over het romige der gevellijsten, en de arabeskekralies over de deurruiten blakerden in bronsgloed. In het door stof verdikte en onheldere vaartwater kleurde, even deinend, de overkant-huizenrij naar omlaag, en lentegroene spichtboompjes tuilden zich aaneen tegen duistere luchtbodem van kobaltblauw in brons. De vaart was gelijk een lange doos met deksel van besmeurd glas, en hoopjes grauwwitte puinkruimels lagen roerloos op het koel flauwribbelend natvlak. Recht-hoog tegenover Olivier lieten, van een huisskelet, werkluï in modderkleur broeken en verschoten boezeroenen een katrol neer, staatsgewicht op de gebogen tronies. Omzichtig en bedaard daalde

het ding. Vier mannen, de hoofden ver achterover, de trekken in aandachts-
spanning, stonden het beneden af te wachten in ademloze belangstelling.

‘Of er manna uit de lucht moet komen,’ minachtte Olivier, die zag hoe meer
werklui, naast-aan en ver-over, de arbeid staakten om mee te genieten van deze
katrol, een dadig persoon voor hen. Geestige opmerkingen als: ‘Zachies an, dan
breekt ‘t lijntje niet’ en: ‘Jij wilt ‘m zeker op je neus, Piet!’ doorscheurden de blijde
stilte. Volgden verheugingen over ‘t mooie weer: ‘As ‘t nou morrege maar zo is!’
‘Ik mot uit met de vrouw!’ ‘En ik met me vrouws moeder!’ Deze aardigheid,
uitgeboemd als een kanonschot, vond veel bijval, bemerkte Olivier, die zich opeens
losrukte uit die kring van gezellig verkeer. En terwijl hij het huis inluidde, gluurde
hij door de melkige sterretjesruit in de lang-smalle ruimte ener zomerlichte gang,
die als vernauwd stuitte op het bonte glasvlakje ener tuindeur. Een tuimelraam
boven de straatdeur sloeg een schelle dag neer op de witte muren, de eiken •porte-
manteau met ovaal spiegeltje, twee manshoeden en een stok, de roszwarte vuur-
roodgerande loper over witte marmarstenen, het blinkkoperen emmertje onder een
blinkend kraantje en de lege Japans blauwe parapluukoker.

Eindelijk sprong het slot los, en Olivier bonsde aan tegen een blauwgestreepte
katoenen arm, als een balk uit de deur. Van die arm werd in rauwrode zwarte
nagelvingers een bruin tenen boodschappenmandje uitgehouden, en een boers-
dordtse stem miauwde in driest bevel: ‘Vandaag twaalf groute, heur ie.’

‘Jij krijgt van mij een *groute*, een *rijke* uitbrander!’ Olivier drong wilskrachtig
binnen. ‘Is dat iemand laten wachten?’

‘Sjees, ben ú ‘t? Ik doch, ‘t waes de eierenboer.’

‘Maar je moet niet denken, je moet *opendoen*. In de Nieuwstraat ook liet je
speciaal mij altijd een half uur wachten. Je bent ‘n mooie, jij.’

Hij blikte haar met mannelijk gezag in de wimperloze visoogjes; effen grauw-
blauwe ballen in gelig wit, nietszeggend in ‘t botte plompgekoond gelaat. Met haar
onnozel rondbol-voorhoofd – iets als een kaas, glimkaal ver uit gescheiden span-
doekjes van dof-koperbruin haar, haar knopneus houtig uithoekend tussen de
radijsgrauwe boffig gezwollen wangen en haar brede vormloze mond, waarom het
slúwe lichtte dat zich niet kon uitdrukken in haar totaal levenloze ogen en dus
daarheen was gezakt – leek ze een houten parodie op het landleven in de oude
tijd. Een meid, Hollands-zeventiende-eeuws, komiek van primitieve domlepe
boersheid, zo getreden uit een herbergtafereel van Jan Steen. Een meid die bier
moest schenken voor lodderogige aanbidders met steile haren lang onder breed-
gerande hoeden uit. Een meid thuishorend in een welbelicht hoekje van Maurits-
huis of Rijksmuseum.

‘Iemand thuis van de familie?’ vroeg Olivier dit merkwaardig exemplaar.

‘Ja, da’s te segge... u begrijp, ‘t is sogges... de heren benne neturelijk na ketoor,
meheer zellef en meheer Kerstant... Juffra Ro is óók na school... *ik* ben an ‘t kachel-
potlooie, en daarom kwam ik niet met me hoof om de deur... juffra Jessie wou juist
de tafel eris gaan dekke... juffra Pil schrèf in ‘t prieeltje, en Greesie zal vandaag,
omdat ‘t zaterdag is, wel laat thuiskomme, ‘t is zo’n end van school.’

Olivier stelde niet veel belang in Greesies doen en laten. 'O, dan ga ik maar eens naar juffrouw Philippine, hè?' Maar Antje bleef halsstarrig breed de ingang versperren, haar zwarte glimtoppen besluiteloos afvegend aan een blauwe boeze-laartip. 'Da's te segge, ik zal dan wel eerst ereissies segge dat u er ben.'

'Ook goed, ga dan, trekschuit!' bromde Olivier, zijn horloge uithalend. Bepaald een kwartier verlopen sinds zijn schellen. 'See u wat?' vroeg Antje, in twijfel.

'Dat 't hier trekt,' haastte zich Olivier te variëren.

De plankige vierkante rug draaide zich zoetjes, als op een spil, van hem af. 'Guns, hoe ken dat? Alles is toe. U hep 't nieuwe huis nog niet gezien, hee?' praatte ze voor zich uit.

'Nee, dat doe ik straks wel.'

Zij sjokte hem voor, in boerensoldatenpas de gang door, en Olivier genoot van het onnozel toetje tegen haar bonkig achterhoofd, dat ze schuin hield als luisterde zij naar zijn voetstappen. Met een ruk opende ze de tuindeur, zodat het blauw-geel-rood-groen der Schots gevakte glasruit, in kleurvuur-doorschijn stil gloeiend op de kalkwand, verschoof en toen schrikdanste in bont gevlam.

Weer blauwe luchtklaarte, wind zoel om zijn wangen, en Olivier trad in het open vrije van de tuin, die blij voor hem uitlengde in zijn lenteleven; lap ommuurd buiten. Het blauw-openluchte, hier als beknot door omhoog staan van buurhuizen en geteerde plankenhaagjes, zette breed uit na de beëngde witte gangdag, maar kromp in achter de volle helle straatdag. 'Grout is ie, hee?' nam Antje, Olivier escorterend, steeds de honneurs waar. Olivier knikte en overzag die gekerkerde reep natuur; dat gevangen groen- en bloementieren. Gevangen vrijheid, die hem, Olivier, altijd deed hunkeren naar meer buiten, naar een veld; vooral vandaag. Hij nam goede nota van een geschoren grasovaal, waarin drie eilandjes, één kardinaal-rood van tulpen, één in blauwe bloei van vergeet-mij-niet, één waasgeel van primula's. Een belachelijk, toringachtig, seringenoos seringendoempje spriette op aan het eind met neuswijs air van boel overzien. Langs de kanten alles kaal nog van rulkorrelige grijszwarte aarde.

'Dáár hèt juffra Pil serfoniaas in gezaaid, en dáár juffra Jessie neptuniaas!' onderrichte Antje in de botanie.

Olivier wilde maar niet vragen wat dat voor bloemen waren. Gulzig-diepgingen zijn voeten in de laag nieuwe schelpjes; het knapte en knetterde brosdroog onder zijn zolen, die in baldadig behagen het pad fijnstampten.

'Ze motte nog uitgeharreke worre, slorderig zo!' verontschuldigde zich de Jan Steense over dit door Olivier als 'Wybrandts gebrek aan orde' gelaakt.

Het prieeltje was meer een tuinhuisje. Het blaakte, groen vanbuiten, geel vanbinnen, van versgeschilderdheid, en had zijmuurtjes van sierlijke tot schuine ruitjes opengekruiste latvakken. Het deed moeite zich te verbergen onder een schrale overbladering van kamperfoelie, waaruit enkele roomroze bloemlustertjes lokten, en onder enige roodbronzen waaiertjes van snelgroeïende wilde wingerd, die gretig zijn haakjes krulde om uitstekende spijkerkoppen. En in dat prieeltje zat Philippine Wybrandts te schrijven, gebogen over zeer slordig verspreide paperas-

sen. Een dromerige glimlach om Phils losse rode lippen betrof geenszins Olivier, terwijl zij die vriend des huizes de hand reikte met beïnkte wijsvinger (want zij doopte steeds haar pen te diep in) en hem verstrooid staaarde in het bleke, leukbedaarde geleerdestudentengezicht, waarin pupillen, zwarte fretten uit groenig-grijze ogen, zich door de brilglazen boorden naar de hare. Olivier bespeurde hier een onrustige staat van zaken. Dit waren geen brieven, het enige dat een vrouw, en dan nog slecht, schrijven kan; dit was de een of andere hogereburgerschool-schwärmerei op papier gezet. Dingen waarvan hij Phil al lang verdacht had.

‘Hmm!’ Terwijl Phils blik bewuster werd door dat boren van de zijne, zo’n loerende lynxblik, flikkerde er wrevel door het zwartbruin dons harer appels, streek zij woest met de vingers door haar jongenshaar, en snoof ongeduldig als een vurig veulen met haar losse wipneus.

Daar begon hij weer te bedillen natuurlijk, die Olivier! Zijn vel spande er expres extra strak voor over zijn rotsblok-voorhoofd, waarachter breed en beraden gedachten zetelden. Kil welfde het uit onder zijn tot stoppels geschoren leverblonde haar. Kil was zijn mond van opzettelijk stijfgesloten naakte, dunne lippen; de zwiigende censuur. Zijn hele koude, gladde, stenige gezicht vertelde Phil weer dat hij zich de degelijkste onder alle jongemannen vond, dat zijn illusie •vossen was, dat hij nooit iets gedaan had dan vossen, en van iedereen verwachtte dat iedereen zou vossen.

Dwaasheden!... voor ánderen; voor hém... nóóit! ‘Hm!’ zei Olivier.

De stokstijve Antje, meegemarcheerd, sloeg thans meneer en de juffrouw gade, bot-onzijdige afwachting op haar Oudhollandse onnozele boerentronie.

‘Zo, professor!’ sprak Phil eindelijk toe, met iets neerbuigends.

Olivier vond het te vroeg om geestig te zijn.

‘Je hoopt ‘t toch te worden, hè?’

‘Hoe gaat het hier met de lui, goed?’

‘O best, dank je... en jij?’

‘O, ik floreer als een tulp... ik meen, als gewoonlijk. Ik zal er maar eens bij gaan zitten... zó.’

Hij plompte zijn korte forsheid neer op een ijzeren tuinstoeltje, dat ‘t knarste onder zijn gewicht, en zat daar alsof hij vooreerst niet weg zou gaan. ‘Zo helemaal Olivier Bronner,’ vond Phil.

Antje achtte het nu tijd Oliviers aanwezigheid te verontschuldigen, en met iets van verwijt in de grauwe pupilloze ogen zei ze: ‘Juffra Pil, ik doch dat meneer Bronner de eierenboer waes.’ Olivier kreeg een gevoel of hij, om haar niet beslist teleur te stellen, in de bewuste eierenboer moest veranderen. Antje hoekte om.

‘Hè, die meid, en dan altijd “juffra Pil”! ‘t Is of je in een kinadoosje moet. Je ruikt zo de apotheek. Dat komt, ze leest op mijn brieven *P.h.i.l.*, en nou is ‘t maar niet in haar ezelbrein te spijkeren dat *Ph* als *F* wordt uitgesproken.’

‘Ja, maar wie huurt er nou ook zo’n meid? Dat doet ook niemand dan jullie. Ik kan begrijpen dat •Braakensiek belang in haar stelt, of ‘n antiquair of ‘n frenoloog... als geval is ze prachtig.’

‘Nou ja, maar van ‘t keukendepartement heb jij geen verstand. Ze is een slak, maar aan de andere kant is ze ook weer een juweel, ja?’ ratelde Phil, terwijl Olivier achterover leunde, duimen in vest-armgaten, kritisch herhalend: ‘Slak en juweel.’

‘Nu ja, zo precies, hè,’ weerde Phil achteloos af. ‘In elk geval is ze zindelijk en trouw, en hier al drie jaar, en houdt ze op haar manier van ons. Je zou wat jaloers worden als je zag met wat een knappe huzaar ze verkeert... een keurige slankbenige, en hij slaat bepaald chic aan.’

‘Hou er nou over op, want ik word jaloers!’ geeuwde Olivier.

‘En hij houdt dol van ‘r. Nee maar, *begrijp* je dat nu?’

‘Zeker. Maar, à propos, veel geluk in je nieuwe huis.’

‘O, dank je. Heb je ‘t al gezien?’

‘Ja, vanbuiten, en de gang.’

‘Nu, straks, maar ik feliciteer jou ook, zeg.’

‘Richard heeft ‘t al voor je gedaan.’

‘Hij had een extra bui van beleefdheid. Maar zo is Rieg altijd, veel beter voor mannen dan voor ons vrouwen. En ben je nu niet blij dat je doctor in de letteren bent?’

‘Ja, en ook dat ik komende week jarig ben.’

‘Met jou is eenvoudig niet te redeneren. Zulke gekke replieken altijd, ja?’

‘Waarom vraag jij dan ook zo gek de dingen, meisje, met je hoog stemmetje. Net of ik een zuigeling ben die een rammelaar krijgt. Word toch eens groot. Je bent al negentien... je wordt haast twintig. Wat zou dat nu nog, als ik doctor in de letteren ben; dat zijn honderden en nog eens honderden. Dat draagt niets bij tot de verheffing van ‘t mensdom. ‘t Is helemaal geen illusie, eventueel, in de verre toekomst, een klasse van veertig ondeugende rakkers in te mogen wijden in de geheimenissen van onze grammatica, of ze voor te mogen lezen uit “Een Picknick in Proza.” En daar loopt je carrière toch onvermijdelijk op uit.’

‘Dat is weer jouw pessimisme. Een ander zou zich daar met geestdrift aan wijden.’

‘Dat kan die ander doen naar verkiezing. Je hebt lui die zich met geestdrift wijden aan worststoppen. Heb je iets tegen ‘n sigaar, zeg?’

‘Nee! Maar wel tegen jouw eeuwig tegenspreken.’

‘Dat doe ik toch heus niet uit Rechthaberei.’

‘Máár uit *Rechthaberei*.’ Phil schoof de boordevolle koker zo onstuimig van zich af dat de inkt kwistig gitten zaaide over een reeds beschreven blad. Doch dit niet achtend, haar elleboog op het ijzeren tafeltje, blikte Phil de vriend des huizes, over wiens voorhoofd een vlieg vredig voortwandelde, verstoord in het ijskalmte gelaat.

Olivier overzag nauwkeurig de inkschade, liet een vlammetje vuur dringen in het kruidig bruin van zijn sigaar en deed genoeglijk een paar trekjes. ‘Er zit een vlek op je neus ook, zeg.’

‘‘t Doet me plezier.’

‘Ja, maar ‘t staat niet chic, zo’n moesje... geen mode meer. Wat schrijf je toch? Minnebrieven?’

‘Ja, aan jou.’

‘Ik neem ze niet aan, vellen als vredesvlaggen. En heb je daar van Dale bij voor de taalfouten? Lief, dat je zoveel moeite voor me doet. O, daar hebben we de vrouw des huizes. Laten we hopen dat ze in een veel beter humeur is dan jij.’ Want de tuindeur ging open en liet Jessie Wybrandts in het vrije. Zij kwam haastig, gebukt, aanlopen, lange schrale te platte figuur, schouders hoog onder de uitwaaiende rozerode strokenkraag van haar boezelaar.

‘Jess, wat loop je weer krom,’ bedilde Phil uit de verte.

‘O ja,’ luidde Jessies stem in zoete zang er tegenin. ‘Zó dan.’ En glimlachend richtte zij zich, om Phil genoeg te doen, overdreven recht op, zodat de anderen haar gezicht nu duidelijk konden zien in ‘t helle licht. Zij was de zuster die het meest op Richard leek; bij beiden had zich het Indisch type bepaald verspaanst. Heur haar krulde loom op tot een zijdig koolzwart torentje boven haar hoofd, nog lengend het tenger fijnbleek olijf ovaal van haar gelaat, dat iets zeer eigenaardigs had, daar het voorhoofd vooruitsprong met verwonderd gewelfde gitten brauwen, zwarte banden, iets te ver boven de ogen, die latend heel diep in hun holten, doezig, zwart, fluweelzwart; half-ontloken zwarte viooltjes, welke zij mat opsloeg. Haar mond was vrij breed, haar lippen smal, niet zo Indisch ongeregeld als die van Phil, en ze hield de kin wat vooruit op de lange hals, hetgeen haar iets schuchters gaf, iets bijna naïef-bedeeds. Dit, en de opgetrokken brauwen, maakten haar gezichtje tot een weemoedige vraag, een bijna smartenvraag. Het leek als was ze een beetje moe van het leven. Mannen vonden haar kopje zeer interessant, met dat kwijnende zo.

Olivier vergeleek onwillekeurig de twee zusters. De oudste wist hij zacht, ernstig, stil, lief, met veel van de zwaarmoedigheid die de hoofdfactor uitmaakte van Richards karakter; zwaarmoedigheid hier wegtederend in goedheid, Jessie dikwijls aanbiddelijk makend; de incarnatie van het eeuwig vrouwelijke. De jongere wist hij een brutale kwajongen, met gezichtje tintelend van leven; scherpte vonkelend uit haar ogen van wilde kat, sjirpend uit haar stem; activiteit in haar lenige stevige lichaam, dat in bomen geklommen had een paar jaar geleden; jongensnonchalance in haar manieren, haar kleding, gesjord om haar lijf. Dan dikwijls de heldere lach uit haar jolige rode mond, en het treffend beschroomde, als bevreesde glimlachje van Jessie, die bang scheen uiting te geven aan vrolijkheid.

Bij Phil spatte de vrolijkheid kwetterend los, als bij een leeuwerik in de lente, een wielewaal in het woud. Zij dronk zich dronken aan eigen levenswijn; haar lach was de kern van haar wezen. Zij moest schreeuwen, schateren, haar jolige gezonde natuur luchten als een kwajongen; haar neusvleugels snoven het leven in, als een wild jong paard de wind in de woeste vlakte. Jessie lachte slechts als de omstandigheden het eisten; haar lach was niet iets bepaalds van haar, welke niet op uit haar diepste ik gelijk die van Constant, Phil en Ro en Grace. Zij verzon ook nooit iets om te lachen als Phil, zij kietelde zich nimmer. Doch dit maakte haar muzikale lach van zelden tot iets des te liefelijkers en temeer opvallends. ‘O, Jessie lacht!’ zeiden de zusters verwonderd, en Grace riep altijd: ‘Och, lekkere Jess, lach nog eens.

Je bent zo lief als je lacht; een snoesje.'

Olivier stond op om Jessie te groeten; had bijna iets vriendelijks. Zijn trekken bewogen tenminste, merkte Phil op.

'Zo, dag Bronner.' Jessie reikte hem de hand. 'Wat hebben we je in lang niet gezien? Maar je bent uit de stad geweest hè, na je promotie. Mama en Lien wél, en Koba? En de poesjes, daar mag ik ook wel naar vragen.' Iets schalks lichtte over haar gelaat. 'Hoe heten de nieuwe ook weer... Gijsje en Jansje, hè?'

Phil floot met een bedenkelijk gezicht uit de *Carmen*: •'Ma mère, je la vois,' en Olivier trok het zijne zo wrevelig bijeen, als stak een bij hem in de wang. Want katten hadden zijn bijzondere afkeer, en het ergerde hem danig wanneer hij thuiskwam, dat van alle kanten deze lieve dieren op hem toeliepen en op zijn knie wilden gaan zitten spinnen. 'Vraag me niet naar dat ellendig kattengespuis!' weerde hij af. 'Ik ruik 't al als ik onze voordeur opendoe. Enfin, waar je van houdt, hè? 't Regeert 't leven van moeder en Lien. Als Gijsje 's nachts op de dakgoot gewandeld heeft, in plaats van als een fatsoenlijke poes in zijn mand te slapen, hoor je er de hele dag over, en ook als Jansje of Jetje één haar kwijt raakt. Om de haverklap hebben we dan ook de veearts over de vloer. O, van de winter had er één bronchitis, en dan zag je zo'n vent met een hoge hoed en dokterlijk gewichtig gezicht de trap op stommelen. Je zou 'm 'n stomp hebben gegeven.'

'Wat is nou een dokter zonder gewicht?' vroeg Phil. 'Als hij zelfs een poes niet zieker maakt door zijn gezicht alleen, kan hij waarlijk wel thuis blijven. De man deed eenvoudig zijn plicht.'

'Hm,' zei Olivier, met een zijdelingse blik op haar, 'enfin, je *viel* gewoon over de vent. Anders alles wel, dank je. Koba is nog steeds een ijdele nuf, trots op 'r blonde haar, en laat Gods water maar over Gods akker lopen, in plaats van voor haar examen te studeren... moeder reumatiekig, tobbig nogal!'

'Maar jongen, dat brengt de leeftijd mee,' troostte Jessie moederlijk de een jaar jongere Olivier; hij was vijf-, zij zesentwintig. 'Ik was in lang niet bij je mama. Ik moet er eens heen, Phil óók, ja?'

'Gunst, ik weet niet zo te praten over poezen en zo,' flapte Phil knorrig eruit; ditmaal met onbewust sarcasme. Maar een discours met Oliviers moeder was ook meer dan zij kon verdragen.

'Hè Phil,' bestrafte Jessie smekend. 'Nu, als jij niet wilt, gaat Ro. Van poezen gesproken, ik weet waarlijk niet wat er van onze Eulalia zonder Ro zou worden, want Phil, Con en Grace doen niets dan 't arme dier plagen.'

'Laat haar alsjeblieft niet bij *mij* komen!' beval Olivier, met een blik onder de tafel om zich te vergewissen of Eulalia daar ook gezeten was.

'Nee, ze is er niet. Plezier gehad in Amsterdam?'

'Zo zo. Bij oom en tante waren een paar fuiven ter ere van mij, en dan nog bij neef en nicht de Waard.'

Stomvervelend, als de lui zo'n drukte van je maken. Ik hou niet van die maligheid. Je wordt op 't laatst gewoon verlegen met je figuur. Zo 't knappe jongetje...'

‘God ja... ik zie jou al verlegen!’ minachte Phil bedenkelijk. ‘Maak ons maar niets wijs. Je vindt ‘t integendeel heerlijk verwend en geveleid te worden.’ Phil haalde vijf vingers door haar kuif, die papoea-achtig overeind bleef staan.

‘En onze Phil is zo geëngageerd, zeg,’ beschermde Olivier op de beschreven vellen wijzend, ‘‘t is merkbaar.’

Jessies hoofd zakte in een glimlach omlaag, en Phil ergerde zich rood, maar zei welgemoed: ‘Ja, ik ben immers geëngageerd met Dr. Olivier Bronner, lid van de Maatschappij van Letterkunde, en heel gauw professor aan de Leidse universiteit. Goeie partij?’

‘Onkundig van ‘t gelukkig lot mij beschoren. Maar dat ‘goeie partij’ hinkt nou zo náár wereldwijs achteraan. Wat jij, Agnes?’

‘Bronner,’ bedacht Jessie plotseling gretig, ‘mogen we je nog wel hartelijk danken voor je mooie vaas in ons nieuwe huis? ‘n Amfoor, niet? Zo’n kan met twee oren? Koba heeft hem gebracht, en ‘t staat beeldig in de voorkamer, dat resedagrijs op de zwarte tafel.’

‘O, ‘t ding is doodgewoon; maar ik vond de vorm niet onaardig en de kleur bescheiden.’

‘Als jij zelf,’ viel Phil prompt in, ‘jij bent ook zo bescheiden, een viooltje dat in ‘t verborgen bloeit.’

Olivier boog even: ‘Dank u, maar ik voel dat ik ‘t verdien.’

‘Kinderen, worden jullie nu weer niet *invervelend*,’ zong Jessies zoete stem met het Indisch geluidje. ‘Na de koffie moet je ‘t huis eens zien, Olivier. ‘t Is net iets voor Phil om je hier maar te laten zitten. Niet waar, jij blijft toch koffie drinken?’

‘Dat kon ik wel eens doen, ja.’

‘Alsof hij er niet expres voor is gebleven,’ bedacht Phil; maar ze smakte met de lippen en zei luid: ‘Wat ‘n aangenaam vooruitzicht.’

‘Ik blijf ook voor jou!’ verzekerde Olivier.

Jessie schudde het hoofd. ‘Jullie bent beiden al even erg. Kom, Phil, ga jij nu maar eens koffie zetten, je mag wel eens wat doen. Anders is alles klaar, en er is al heet water in de kan.’

Phils trekken drukten wanhoop uit: ‘Maar als ik ze zet, is ze nooit drinkbaar, zeggen de jongens.’

‘O, dan doe je maar eens dubbel je best, ja?’

‘Jij ziet er goed uit, Agnes.’ Oliviers grijsgroene ogen namen haar op, terwijl hij streek over zijn fors-vierkante gladgeschoren kin met een smalle kneep in ‘t midden.

‘Van geluk... Kern is hier...’ zei Phil, ‘tenminste, de trein zal wel aan zijn.’

‘Is Kern hier? Zó... voor lang?’

‘O nee, tot maandag maar.’

‘Hm, hm.’

Phil, ziende dat het moest, schikte haar papieren, en wild aanbonzend, eerst tegen het tafeltje, toen tegen Olivier, holde zij heen, theatraal uit de *Mignon* cite-

rend: • *'Je vous laisse avec lui, je vous laisse avec elle!'*

'Phil, er ligt puimsteen bij 't fonteintje voor je inktvingers!' gilde Jessie haar bezorgd moedertjesachtig na.

'Joe-oe!' gilde Phil dankbaar terug.

'Ik maak me ongerust over Phil... wat is dat met die vellen?' ondervroeg Olivier op een toezienvoogdstoon.

'Och, je moet er maar niet over spreken. Riegard kijkt er ook al zo wat Phil noemt 'tijgerachtig' over. Zij wil 't voor jou niet weten, geloof ik. Ze schrijft iets. Doe me een plezier en spaar haar 'n beetje, Bronner. Phil is een lieve meid, maar als ze uit haar humeur raakt...'

'Ze moest liever kousen stoppen dan haar tijd zo te verknoeien.'

'Dat doe ik wel.'

'Jij, jij doet veel te veel, en je bent al niet te sterk. Ik zeg je dat ik me kan ergeren over die ondegelijkheid van Phil. Wat heeft ze nou voor nuttigs gedaan nadat ze de burgerschool had afgelopen? Laat ze voor je koken...'

'Maar als ze nu aanleg heeft, Bronner?'

'Aanleg... malle kunsten en verbeelding. En jij stijft haar nog erin, Agnes. En anders ben je met Richard nog de verstandigste van de Wybrandtsen. Ro kan er ook nog mee door.'

Jessie glimlachte weer even op haar eigenaardige wijze. Een glimlach die, als bij Richard, moeite had door te breken. 'Dank je voor 't compliment, onder protest. Excuseer je me, Olivier? Ik moet je even alleen laten.'

'Ga je gang!' zei hij koel.

Toen Jessie weg was, gleed er, gelijk een schuwe zonnestraal, een glimlachje over zijn gezicht en twinkelde in zijn lichtkleurige ogen op. Hij had ook de schel vol en helder horen galmen, en hij wist dat Kern er was. De enige gekke streek die Jessie volgens Bronner ooit begaan had, was: Kern te nemen. Niemand verroerde zich om open te doen, noch Phil, noch Antje. Jessie was een ogenblik bang dat Antje getuige mocht wezen van een romantische scène. Jessies karakter was schuw, ingetogen, en ze zag nu al dat sluwboerse glimlachje, de wijdopen grauwe visoogjes, quasi niets ziend, toch alles in zich opnemend. Na een seconde aarzeling sloop Jessie op de tenen naar de deur. Voor ze half geopend had, trachtten een paar uitgestoken armen haar te omvangen en trok zij met schuchtere haast iemand die hard lachte naar binnen.

'Kom er toch eerst behoorlijk *in!*' zei ze, geschandaliseerd.

'Nee, niemand heeft jou buiten gezien, heus, niemand.'

't Zou er nog niet zo op aan komen voor een jong ding als Phil, maar voor mij, ouwe vrouw... ja?' vroeg zij, haar lip wat schalks intrekend.

'Ja, voor zo'n mens van bij de negentig is 't meer dan erg... 't choqueert... Nou, is dat alles wat ik van je krijg, een standje?'

Zij legde haar handen op zijn schouders en hun gezichten naderden elkaar langzaam tot de lippen raakten in een kus.

'Er zit vuur in jou.'

‘Ik ben een ouwe vrouw,’ herhaalde Jessie. ‘Dan had je maar niet zo’n oude vrouw moeten vragen.’

‘Och wat!’ Hij drukte in een woeste opwelling zijn blonde knevel tegen haar weerstrevende mond. ‘Je bent gek, jij.’

‘Dank je, wees toch zo’n dolleman niet. Con en jij zijn er twee. Je doet me pijn met je snor. Wees nu netjes, dan krijg je een heerlijk kopje koffie.’

Zij wilde zich verschansen achter een voorname koelheid, maar tederheid brak zich aan alle kanten baan. Hij zag ’t, en was tevreden. Vol knappemannenijdelheid ging hij zijn snorren opdraaien voor het porte-manteauspiegeltje. ‘Wat zeg je van mijn snorreke?’

‘Heb je ’m weer in zo’n machine gehad? Wat ’n kokette vent ben je toch!’

‘Ik ben koket voor jou meteen; jij mocht wel een beetje koketter zijn. Doe dat lelijke schort toch af.’

‘Nee, ik ben een zuinige huisvrouw en bedank voor vlekken op mijn goed. Er spat zo licht iets op je japon in een druk huishouden als dit.’

‘Als we getrouwd zijn hoef je zo zuinig niet meer te wezen. Dan wil ik je alsjeblieft netjes zien; dan komt ’t er niet meer op een dubbeltje aan, zoals hier!’ zei hij, enigszins minachtend.

Het bloed steeg Jessie heet naar de wangen. ‘Wij zijn nog niet getrouwd!’ zei ze met beklemde stem. ‘En ik ben er blij om.’

‘Ben je boos op me? Malle meid! Je hebt een veel te gevoelige ziel, of mogelijk ben ik een lomperd. Kijk nu maar weer lief, toe. Lách eens.’

Hij trok haar hoofd op zijn schouder achterover, en het zijne buigend dronk hij begerig in de melancholie dier fluweelzwarte appeltjes, zo diep onder de gitten brauwbanden. Niet dat hij trachtte te peilen het mysterie der zielkelken, die altijd weemoedig iets schenen te vragen, maar hij, als kenner van vrouwen en vrouwen-schoon, vond het aardig, heerlijk, eens diep in de onschuldige ogen van zijn meisje te turen. Hij was op een bruidspartij smoor geworden van haar ogen. Toen had hij gezegd: ‘Verdomd, wat ’n paar zachte ogen met zó iets... ze maken me beroerd... ze gaan tot door m’n gebeente; dat meisje moet ik vragen, anders heb ik altijd heimwee naar haar ogen...’ Toen had hij haar gevraagd en gekregen. Nu was ze van hem, zijn Jess. ‘En dat kind... god, wat een *kind* was ze toch... heerlijk juist... verdomd leuk zo.’

‘Wat kijk je me weer aan? Phil zou zeggen dat je aan ’t andere eind van mijn hoofd er weer uit moet komen.’ Ze wendde zich stijf-schuchter af. Haar ogen konden niet tegen dat felle passieschitteren der zijne, die twee draaiende blauwe zonnetjes. Ze voelde zich zwak worden, bang voor haar eigen zachte liefde voor hem. En uit de diepste spelonk harer ziel steeg een fluisterstemmetje. ‘Daar ben jij te goed voor, voor zo’n blik.’ Maar haar allesvergevende liefde, waarin iets van de moeder school, berispte het stemmetje en drukte het tot zwijgen, zoals dikwijls. Mannen hadden zo heel anders lief dan vrouwen... veel ruwer. Zij moest dat in hem verzachten, dat ruwe.

‘Ach jij,’ zei hij, schijnbaar teleurgesteld, innerlijk blij-geprikkeld door haar

lijdelijk verzet. 'Wat ben *jij* toch stijf. Zo door en door Hollands, al ben je in Indië geboren.'

'Ik hou niet van vertoon, vent.'

Het klonk hem zo eenvoudig-zoet in de oren, met die Indische intonatie. Even trof hem het *heilige* in haar, maar hij sleurde er geringachtend zijn begeren weer over: 'Je ogen zeggen heel anders, dus je ogen liegen.'

'Hè vent, kom dan toch eindelijk mee naar binnen, ja?'

'Ja, als je heel lief bent, en heel lief kijkt en niet boos bent op je mannetje. Ik ben je mannetje, wéét je dat wel?' vleide hij. Hij stak zijn arm door de hare en liet zijn sabel even kletteren tegen de gangstenen. Hij hield van zijn sabel, die zo'n martiaal geluid maakte; hij gespte hem altijd node af, 't ontnam hem als een macht. Jess keek hem van terzijde aan, trots op haar knappe blonde eerste luitenant. Hij knikte haar toe; ze was toch wel dol op hem, al wilde ze het niet weten. Hoe kon 't ook anders? Van Gual Kern moest ieder meisje toch houden. Maar gek dat Agnes Wybrandts, rijpe vrouw van zesentwintig, hem haar gemoedsschatten niet dorst openbaren, en dat menige achttienjarige hem zijn stoute vrije openheid zo had teruggegeven, zich zalig drinkend aan die hartstocht uit zijn volle blik. Maar juist dat maakte Jess tot een zo begeerlijke echtgenote. Ze was een nieuwtje voor hem, helemaal een nieuwtje. O, hij hield ontzettend van haar... *ontzettend... ontzétend*.

'Blijven jullie soms in de gang koffiedrinken?' snerpte Phils stemmetje om de hoek der huiskamerdeur. 'Dan kom ik jullie dáár wel bedienen, hoor.'

Maar het paar kwam gearmd binnen, en het trof Jessie hoe volschenen de huiskamer was van een teerblonde vrolijkheid, een gezellige, zoete intimiteit, die de gravures tegen het zachtgeel behang op deed spreken uit de zware lijsten, en de familieportretten verinnigde van uitdrukking.

Achter het zonnig, wijdopen wit en glazen serretje, met zijn kneuterige rietenmeubeltjesschikking, vriendelijkte, in een doorkijkje voor hen uit, de tuin in lentebloei, en deed met zijn hemelsblauw nog heller blanken en blinken de net aange-richte tafel in het midden, en brutaal opkillen het wit marmerblad van het mahonie buffet; en bescheiden glimmen in zijn hoek, aan het einde, de Blüthner, zwoegend onder een lading muziek en dingen die er niet op hoorden; en fel roden het scharlaken van Jessies geraniums op het bloemtafeltje, voor de weggeslagen serredeurtjes. Terwijl Eulalia, de dikke wit-en-rosse poes, wijs overeind, naar alles staarde van uit de grote stoel, de groene ogen knippend in het felle licht. O, het was zo inhuiselijk; gezellig, gezellig, gezellig! En het zou Jessie pijn doen het te verlaten.

'Dierbare zuster!' Kern lachte vergenoegd en strekte de armen uit naar Phil, die kaas sneed.

'Edele krijgsheld!' weerde Phil af, 'kom, gooi de koffiekannet niet om, en houd je zoenen alsjeblijft voor Jess, hè? *Ik* ben niets gesteld op snorren. Wat heb je er nu mee gedaan... papillotjes erin gelegd? En hoe gaat 't in Amsterdam? Altijd nog moeders zoontje?'

'Hoor die kleine kat! In plaats dat er een slinger van dames over 't perron is om me af te halen, en me naar huis brengt in een rijtuig...'

‘Gevolgd en voorafgegaan door de muziek van de koninklijke kapel, een wagen van de glazenwasserij en een van de stadsbesproeiing,’ regelde Phil prompt.

‘Om mijn intocht in de vorstelijke residentie feestelijk te vieren,’ verzette zich Kern, ‘moet ik heel alleen komen naar achter-dit-land-is-geen-land-meer, en word dan nog afgejakkerd door mijn aanstaande vrouw en dito schoonzuster. Ik moet achterstaan bij de was.’

‘Ach vent, dat viel nu zo uit,’ beklaagde hem Jessie, zijn hand strelend.

‘Omdat Jess een te laat gekomen was moest opdoen, moest ik alleen hier komen. En dat is liefde... een schandaal is ‘t... dat is liefde...’

‘Natuurlijk... je had wel mogen komen helpen, dat is nog wat anders. En waar ben je verloofd voor dan om afgejakkerd te worden? Je bent niet voor je genoegen geboren en verloofd!’ klepperde Phil rad, in wroeging. Want zij had maar drie tafellakens mee helpen rekken, en toen verklaard dat ze er zenuwachtig van werd. ‘Ik zal daar eens aan Bronner vragen of afjakkeren wel een goeie term is. Je weet, hij heeft zijn dissertatie laten drukken?’

‘En waarover mag dat wel zijn?’ informeerde Kern afgetrokken, geheel oog voor zijn gescheiden haar, zich spiegelend in de nikkelen koffiekant.

‘Over ‘t noodzakelijke van bakersprookjes, en ‘t lastige van muggen in de zomer!’ verzekerde Phil, fluks de kan voor hem weg omhoog heffend en water op de koffie schenkend met zoveel goede wil, dat een goudkralig schuimbolusje boven het filtertje uitsteeg.

‘Maar *Phil...*’ Jessie voelde de zwaarte van de kan, ‘Dat is nu weer veel te... wat zal Richard...’ Als Richard slappe koffie had, was Jessies twaalfuurtje bedorven: Richard heer en meester in den huize.

‘O, dan geef je hem maar chocolade, dat drinkt hij toch veel liever, ja? Rieg is geen koffiemens,’ bedekte Phil haar schuld.

‘Heeft ze weer staan suffen, hè? Mooi om mijn koffie te bederven,’ meesterde Kern.

‘Mein kind, du bist nicht wijs!’ vertelde Phil hem in Hollands-Duits.

‘Och, gaan jullie toch eens naar Bronner, hij filosofeert zich bepaald suf in zijn eentje.’

‘Heb je nu die snuiter ook al op de koffie gevraagd?’ vroeg Kern, de tuin doorstappend achter Jessie aan. ‘Ik had hem kunnen missen, zo’n droge professor.’

‘Ach vent, wees toch stil, hij is immers een vriend van Rieg, en heus zo goed hè?’

‘Jij vindt iedereen goed,’ bromde Kern.

Olivier liep met de handen op de rug langs het zijpaadje aan de overkant, starend op de rulle aarde, als wilde hij het zaad van de ‘serfoniaas’ en ‘neptuniaas’ uit de grond kijken. ‘Och Olivier, daar hebben we je zo lang alleen gelaten!’ beklagde Jessie.

Kern sloeg, zonder uniformpet, voor hem aan, en stak buigend de hand uit, die Olivier aanvatte met grimmig gezicht. En hij bekeek deze twee verloofde mensen voor hem, met ogen die zeiden dat hij nooit een dergelijke gekheid zou begaan.